

૩૩

૨૩૭૮-

ગોધા જૈનસંઘસિરિઝ ગ્રંથાંક ૨

જૈન સમાજના ઉત્કર્ષ

અંગ

માર્ગદર્શક વિચારણા

: લેખક :

ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ સોની (સાદરાવાળા)

બી. એ. એલ.એલ. બી.

નિવૃત્ત એજન્સી વકીલ.

જૈ ન સ મા જ ના ઉ વઠ પં

અંગે

માર્ગદર્શક વિચારણા

: દોષક :

ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ સોની (આદ્યત્રયાળ)

બી. એ. એલ. એલ. બી.

નિવૃત્ત એજન્સી પરીક્ષક.

આ નિબંધ વિષે અમારે ખાસ કહેવાનું નથી. વિદ્વાન લેખકેજ આ વિષે પોતાના નિવેદનમાં જણાવેલ છે, તેમણે સમાજ પ્રત્યેની સુધારણા માટે ધગશથી કડવું લાગે તેવું લખેલું વાચકને કહાય જણાય પરંતુ તેની પાછળ તેમના હૃદયની લાવના કેવળ સમાજ આગળ ધપે એજ છે. દીલની ધગશથી પ્રેરાઈને લખેલું છે માટે તેમની મનોગત લાવના વિચારી આ નિબંધ વાંચવામાં આવે તો સમાજ વિચાર કરતો જરૂર અને તેમ અમોને લાગે છે.

ગોધા જૈનસંઘસિરિઝ તરફથી આ નિબંધ પ્રકાશિત કરવા સહાય મળેલી છે તેથી આ પ્રકટ કરવાનું શક્ય બનેલ છે આવી રીતે સામાજિક પ્રગતીમાં સૌ કોઈ સહાયભુત થાય તેમ ઇચ્છીએ છીએ.

વિદ્વાન લેખકે આ નિબંધ પ્રકટ કરવાનું કાર્ય અમારી સંસ્થાને સોંપ્યું તે લાગણી બદલ તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

ભાઈચંદ અમરચંદ શાહ

B. A LL. B.

માનદમંત્રી:—શ્રીયશો વિજય જૈન ગ્રંથમાળા

પ્રકાશક.

માંધી ચોક ભાવનગર (સૌરાષ્ટ્ર)

[ધર્મ સંવત ૨૮ વીર સંવત ૨૪૭૬]

લેખકનું નિવેદન

શ્રી મુખ્ય જૈન યુવકસંઘના પાક્ષિક મુખપત્ર “પ્રબુદ્ધ જૈન” તરફથી સને ૧૯૪૭ ની સાલમાં “જૈન ધર્મ” અને સમાજનો ઉત્કર્ષ આધુનિક સમયને અનુલક્ષીને શી રીતે થાય” એ વિષય ઉપર ઇનામી નિબંધ લખી મોકલવાની જાહેરાત કરવામાં આવેલ તે ઉપરથી આ નિબંધ તૈયાર કરવામાં આવેલ તેને પ્રસિદ્ધ કરવાની અમૂલ્ય તક મળતાં હર્ષ અને ગૌરવ અનુભવું છું અને આ નિબંધ લખવા માટે પ્રેરણા કરનાર સંસ્થાનો તેમજ તેને પ્રસિદ્ધ કરવાની અનુકુળતા કરી આપનાર અધ્યુઓનો સહયોગ આભાર માનવા રજા લઉં છું.

દુનિયાભરના પ્રત્યેક દેશના આગેવાન દેશનાયકો રાજકીય, સામાજિક, ધાર્મિક, ઔદ્યોગિક વગેરે વિધવિધ ક્ષેત્રોમાં પોત પોતાના દેશને તેમજ સમાજને સર્વોદયની ભાવનાથી આગળ વધારવા માટે અનુકુળ સાધન સામગ્રી તેમજ સાધન સંપત્તિમાં વૃદ્ધિ થાય તે રીતે સર્વત્ર શાંતિ અને નિર્ભયતાનું વાતાવરણ ઉભું કરવા માટે તનતોડ પ્રયાસ કરી રહ્યા છે ત્યારે-આ ઉત્ક્રાંતિના વચગાળાના (Transitiond period) સમય દરમિયાન ભારત વર્ષના આપણા દેશનેતાઓ દેશની અને સમાજની-સમસ્ત પ્રજાગણની સાર્વત્રીક ઉન્નતિ માટે જે અપૂર્વ સાધના કરી રહ્યા છે તેમાં, સંખ્યા બળમાં ઘણો નાનો ગણુતો છતાં પણ અન્ય બાબતોમાં કંઈક અંશે મહત્વ ધરાવતો આપણો જૈન સમાજ યત્ કિંચિત્ ફાળો આપવા શક્તિશાળી બને તે ગણુતરીએ આ નિબંધ યોગ્ય વિચારણા માટે સમાજ સન્મુખ રજુ કરવામાં આવે છે અને આશા રાખવામાં આવે છે કે જૈન સમાજના અગ્રમુખ્ય વિચારક અને કાર્યશીલ અધ્યુઓ, યોગ્ય જરૂર પુરતી ચર્ચા-વિચારણા કરી, પ્રત્યેક જૈન બંધુનો સાથ અને સહકાર મેળવી વિધવિધ કાર્યસાધક અને સંગીન યોજનાઓ તૈયાર કરી તેને તાત્કાલીક અમલમાં મુકવા માટે સંગઠીત પ્રયાસ

કરવા કરીબદ્ધ થશે તો લેખક પોતાનો પ્રયાસ કંઈક અંશે સાથેક અને સફળ થશે માનશે.

વીજળી વેગે આગળ વધતા આ જગતિના જમાનામાં આપણે અસાધારણ યાંતનાઓ સહન કરી તેમજ પારાવાર બતીદાનના ભોગે મહા મહેનત અને અનુલ પ્રયાસે જે આઝાદી પ્રાપ્ત કરેલ છે તેને ટકાવી રાખવા માટે તેને સાર્વત્રીક આબાદીના સાચા સ્વરૂપમાં ફેરવી નાંખવા માટે આપણી પોતાની સરકારને તેમની માગણી મુજબ સંપૂર્ણ સ્થાય અને સહકાર આપવા માટેની આપણી જવાબદારી તેના સાચા સ્વરૂપમાં આપણે સમજી લેવી જોઈએ અને તે દિશામાં આગળ વધવા માટે આપણે તેમજ દેશ ભરમાંની તમામ પ્રજા-હરકોઈ કામ કે સપ્રત્યય-પોતપોતાની ફરજ અને જવાબદારી સમજતા થાય અને તેને અદા કરવાની તમન્ના સેવતા થાય એ રીતે દેશભરમાંની સમસ્ત પ્રજાના અગીશ્રુત પ્રત્યેક વિવિધ સમાજો અને તે તે સમાજની અગીશ્રુત પ્રત્યેક વ્યક્તિઓ-પોતાનો ઉત્કર્ષ અને ઉન્નતિ સાધવાના છે અને તે માટે વગર વિલંબે જગૃત અને હિંમતશીલ થવાની આવશ્યકતા છે આવી આવશ્યકતાનું અપૂર્વ મહત્વ સમજવા માટે જ આ નિબંધમાંની વિચારણા આગળ કરવામાં આવે છે.

સમાજની જેને કંઈ પડી નથી, સમાજ પ્રત્યેની જવાબદારીનું જેને જ્ઞાન નથી, સખ સગડી સમાલોની નીતિ રીતિમાં જ જે રાચી માચી રહ્યા છે, જાંચ ફસ્તખોરી સંગ્રહખોરી કે કાળા બજારોયા પ્રવૃત્તિમાં જેઓ મોજ મગ્ગ મानी રહ્યા છે અને તાગ કમિત્તા કરી રહ્યા છે તેમને પણ આ નિબંધ કંઈક અંશે પણ પોતાની સમાજ પ્રત્યેની સાચી જવાબદારીનું જ્ઞાન કરાવે એવી આશા તદ્દન અસ્થાને નથી.

શુભ જુલાઈ સર્વે જન્મતાં—એ જ અભ્યર્થતા.

ભાવનગર-નિર્મળ ચંદ્રકુંજ
માર્ગેકવાડી ૪૨૦
તા. ૩-૧૨-૪૯ સં. ૨૦૦૬
ના માસચર છુટી ૧૩

વકીલ ન્યાલયકંદ લક્ષ્મીચંદ
બી; એ; એલ; બી.
નિવૃત્ત એજન્સી વકીલ.

શ્રી નવેલ્લંડા પાર્શ્વનાથાય નમઃ :

જેન દૃષ્ટિએ પ્રત્યેક જીવાત્મા મૂળ સ્વરૂપે નિર્મળ સ્ફટિક મણિ જેવો વિશુદ્ધ અને અનંત શક્તિનો ધણી માનવામાં આવે છે પરંતુ ધગધગતા જ્વલત અંગા-

ચરમંતીથી કર રાને રાખના ઢગલાથી ઢાંકી દેવામાં આવ્યો શ્રી મહાવીર હોય અગર તો નિર્મળ સ્ફટિક મણિરત્નને જિન પ્રણીત ફેંકી દેવામાં આવ્યું હોય અને તેના ઉપર જેન ધર્મ અને ધુળ-માટી અને કચરાનો પુંજ જામવા જેન સમાજનું દેવામાં આવ્યો હોય તેમ આ જીવાત્માને

દિગ્દર્શન અનાદિ કાળથી શુભાશુભ અનેક પ્રકારના કર્મદળોના આવરણોથી આવરી લેવામાં આવેલ છે. આ રીતે વધતા ઓછા અંશે, પ્રત્યેક જીવાત્મા મુળસ્વરૂપે વિશુદ્ધ અને અનંત શક્તિનો ધણી એક જ પ્રકારનો હોવા છતાં કર્મદળથી સંકલીત હોવાથી અનેક જીવાત્માઓ માનવાના રહે છે. કર્મની વિચિત્રતાને લીધે તેઓ અનેક પ્રકારની જુદીજુદી દશાઓ ભોગવતા જણાય છે. કર્મોના આવરણોથી જીવાત્મા તદ્દન મુક્તદશા પ્રાપ્ત કરવાને શક્તિમાન થતો નથી ત્યાં સુધી તેને આ સંસારમાં ભવસાગરમાં જન્મ-મરણના ફેરા કરવાના અને અનેક પ્રકારની સુખ-દુઃખ, શાતા-અશાતા પોતાના કર્મવશાત ભોગવવાના રહે છે.

રાગ-દ્વેષ, વિષય, કષાય, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મોહ વગેરેના પરિશીલનથી જીવાત્મા ક્ષણે-ક્ષણે કર્મદળોના આવરણોમાં-કર્મબંધનમાં વધારો-ઘટાડો કર્યે જ જાય છે અને તેથી જ ભવ-બ્રમણનો અંત લાવવામાં મોટી આડ-ખીલરૂપ થનારા કર્મબંધનોના કારણરૂપ મોહ, રાગ, દ્વેષ, વિષય, કષાય વગેરેને અંતરંગ શત્રુઓ માનવામાં આવ્યા છે. ઇન્દ્રિયદમન, સંયમ, દાન, શીલ, તપ-જપ યજ્ઞાન, યમ, નિયમ, વ્રત, પચ્ચખાણ વગેરે અનેક પ્રકારના સાધનોનો ઉપયોગ કરી, અતુલ સામર્થ્ય અને અપૂર્વ વીર્ય સ્ફુરણથી ઉપર જણાવેલ અંતરંગ શત્રુઓ ઉપર વિજય મેળવી જીવાત્મા જ્યારે સઘળા કર્મના બંધનોને તોડી નાંખે છે-સકળ કર્મનો ક્ષય કરે છે ત્યારે તે મોક્ષરૂપ પરમ શાશ્વત સુખ મેળવવા ભાગ્યશાળી થાય છે અને સાદ્વિ-અનંત અક્ષય સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરે છે. જ્ઞાન ક્રિયામ્બામ્ મોક્ષઃ-આ અને આવા બીજા અનેક સૂત્રો અનુસાર જીવાત્માની ઉપર મુજબની પરિસ્થિતિનો, લગભગ તમામ જૈનેતર દૃષ્ટિએ પણ એક યા બીજા રૂપે વિવિધ પ્રકારના વર્ણનો તથા ચર્ચાઓ આગળ કરી છેવટે સ્વીકાર જ કરે છે અને પ્રત્યેક વિવેકી-વિચારશીલ જીવાત્માઓનું અંતિમ ધ્યેય, મોક્ષ સુખરૂપ ઉત્તમોત્તમ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાનું જ હોય છે.

ઉપર જણાવ્યા મુજબના મુક્તાત્માઓ પૈકી જૈન શાસ્ત્ર-કારોની માન્યતા મુજબ કેટલાક આત્માઓ પોતાની અંતિમ ભવસ્થિતિ દરમીયાન તીર્થંકર નામ કર્મના ઉદયથી ચતુર્વિધ સંઘરૂપ તીર્થની સ્થાપના કરે છે અને તેથી

તીર્થંકર કહેવાય છે. આવા તીર્થંકર લગવાનોએ ઉપર જણાવ્યા મુજબના અંતરંગ શત્રુઓને જીતી લીધાથી તેઓ અહિંત્ લગવાન યાને જિનદેવ પણ કહેવાય છે અને લઘ્ય પ્રાણીઓને આ સંસારરૂપ સાગર તરી જવાના, પાર ઉતરવાના મુખ્ય સાધન તરીકે ઉપયોગમાં લેઈ શકાય તેવા ધર્મની પ્રરૂપણા શ્રી જિનેશ્વર દેવોના શ્રીમુખે કરવામાં આવેલી તેથી તે જૈનધર્મ અને તેના અનુયાયીઓનો કે અનુસરનારાઓનો સમાજ તે જૈનસમાજ યાને સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ જૈનસંઘ.

જૈન દર્શનની કાળ ગણતરીની માન્યતા મુજબ આ જગત અનાદિકાળથી ચાલુ આવે છે અને અનંતકાળ સુધી ચાલુ રહેવાનું છે એટલે આજસુધીમાં જુદાજુદા સમયે અને જુદાજુદા ક્ષેત્રમાં ઉપર જણાવ્યા મુજબના અનંતા તીર્થંકર લગવાનો થઈ ગયા છે અને હવે પછી પણ થવાના છે તે ધોરણે આ ભરતક્ષેત્રમાં પણ કાળચક્રના પ્રત્યેક ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાળના છ આરા દરમીયાન ચોવીશ તીર્થંકર થઈ ગયા છે. આવી અનંત ચોવીશીઓ થઈ ગઈ અને તે અનંત ચોવીશીઓ પૈકી છેલ્લી-વર્તમાન ચોવીશીના છેલ્લા ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીર લગવાને અત્યારે વીર સંવત ૨૪૭૩ મે ચાલતો હોવાથી. આજથી સુમારે ૨૫૦૦ વર્ષ પહેલાં કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ બાદ મહાસેન વનમાં પધારીને દેવોએ રચેલ સમવસરણમાં જનધર્મની પ્રરૂપણા કરી, ચતુર્વિધ સંઘરૂપ તીર્થની સ્થાપના કરી અને “સવીજીવ કર્કશાસન રસી”

એવી ઉચ્ચતમ ભાવનાથી એક ગામથી બીજા ગામ પોતાના વિહાર ચાલુ રાખ્યો, ક્યાં તે વખતનો જૈનસંઘ અને હાલનો જૈનસમાજ? તેના સંખ્યાબળમાં તેમજ સર્વાંગી વિકાસકર્મમાં ઉત્તરોત્તર અનેકાનેક કારણોવશાત્ કેટકેટલા વૃદ્ધિ-હાનિ અઘાપિ પર્યાંત કેવી રીતે થતી રહી તેની ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ યથાર્થ અને વિદ્વંસપૂર્ણ સમીક્ષા તો કોઈ નિષ્ણાત પુરાતત્ત્વવિદ્-સિદ્ધહસ્ત લેખક જ કરી શકે.

“સ્નાતસ્યા” ની સ્તુતિની ત્રીજી ગાથામાં જણાવ્યા મુજબ શ્રી અર્હત ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામીના શ્રી મુખથી-પ્રશમરસનિમગ્ન દૃષ્ટિ યુગ્મવાળા પ્રસન્ન વદનકમળથી ઉદ્ભવ પામેલ વચનામૃત-બોલી વાગ્ધારાને તેમના ગણધર મહારાજાએ ઝીલી લેઈ તેની યથાર્થ-અર્થ-ગંભીર-રહસ્યપૂર્ણ શબ્દોમાં રચના કરી અને નવ સૈકાઓ બાદ તે પુસ્તકાફેટ થતાં સુધી જૈન સંઘના બુદ્ધિમાન અને વિદ્વાન જૈન મુનિપુંગવો તેમે વિશાળ દ્વાદશાંગીરૂપે પોતાના શક્તિશાળી સ્મૃતિપટમાં ધારણ કરી રાખી અને પુસ્તકાફેટ થયા બાદ કાળ બળના પ્રતાપે અને આપણી કંઈક બેઠેરકારીનાં પરિણામે તેને ઘણું નુકશાન પહોંચ્યા છતાં પણ સદ્ભાગ્યે આપણી પાસે હજારોની સંખ્યાથી ગણી શકાય તેટલા ધર્મશાસ્ત્રનો પુસ્તકો મોબુદ છે અને તેથી જન સમોજને અભિમાન અને ગૌરવ લેવા જેવું છે.

ઉપરોક્ત વિવેચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જૈનધર્મ અને જૈનસમાજ અનાદિકાળથી અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને અન્ય

તિર્થંકરોની માફક ચરમતીર્થંકર શ્રીમહાવીર ભગવાને સ્થાપેલું તીર્થ-પ્રરૂપેલો જૈનધર્મ અને તેને અનુસરનાર જૈનસંઘ યા જૈનસમાજ અનેક પ્રકારના ઝંઝાવાતો અને પ્રત્યાઘાતોનો વચ્ચે પણ અધાપિ પર્યંત ઉચ્ચ મસ્તકે ટકી રહ્યો છે. સામાન્ય રીતે જે ધર્મ અને તેના અનુયાયીઓ રાજ્યનો આશ્રય ગુમાવી બેઠેલા હોય છે તેમને મધ્ય યુગમાં તેમજ ખ્રીટીશ રાજ્યની સ્થાપના પહેલાં અનેક પ્રસંગોએ ઘણું ઘણું સહન કરવાના મોકા આવી પડ્યા છે. આવા પ્રસંગો જૈનધર્મને અને તેના અનુયાયીઓને અનેક વખત ઉભા થયાની ઇતિહાસ ગવાહી આપે છે છતાં પણ તેમાંથી તેઓ વધતું-ઓછું નુકશાન વેઠીને પણ બચી ગયેલ છે. આરપાર પાર ઉતરેલ છે આ પ્રકારના જૈનધર્મ અને સમાજનો ઉત્કર્ષ આધુનિક સમયને અનુલક્ષીને કેમ થાય તે આપણા આગેવાનોએ ખાસ વિચારવાનું છે. કેવળ વિચારણાથી તે કાર્ય સિદ્ધ થઈ શકે નહિ પરંતુ સંગીન વિચારણાના પરિણામે સર્વાંગી વિકાસ અને ઉત્કર્ષ માટે ધરખમ યોજનાઓ તૈયાર કરી તેને સત્વર અમલમાં મુકવા માટે ગમે તેટલા ભોગે પણ કટીબદ્ધ થવાની જરૂર છે.

૨૫૦૦ વરસ પહેલાં વર્તમાન સમયમાં પ્રચલિત જૈન-ધર્મ અને સમાજ (ચતુર્વિધ સંઘ) ની સ્થાપના થઈ ત્યારે દેશ-કાળ કેવો હતો, આબુળાબુનું સંસ્કૃત્ય વાતા-વરણ કેટલે દરજ્જે અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ હતું તેનો અને ત્યાર પછી વખતના બદલાવના ૨૫૦૦ વરસના ગાળા દર-

મીયાન તેમાં કેવા ફેરફારો થતા રહ્યા અને અવનવા કેટલાક પ્રત્યાઘાતી બળો સમય પલટાતો ગયો તેમ કેવી રીતે ઉભા થયા અને જૈનસમાજે તેનો કેવી રીતે સામનો કર્યો અગર તો સમાધાનવૃત્તિથી નમતું આપી પોતાનું અસ્તિત્વ અને રહું સહું ગૌરવ ટકાવી રાખ્યું તે બધી બાબતોનો જે તે વિષયના નિષ્ણાત આગેવાનોએ દીર્ઘ દૃષ્ટિથી વિશાળ ઐતિહાસીક સમાલોચનાપૂર્વક વિચાર કરવાનો રહે છે અને તે વિચારણાના પરિણામે જે કંઈ મુદ્દાની હકીકત અને સિદ્ધાંતો રજૂ કરવામાં આવે તેમજ અનુભવસિદ્ધ ઘટનાઓ આગળ કરવામાં આવે તેનો આપણે ભવિષ્યને માટે સહુઉપયોગ કરવો જોઈએ. સમાજના ઉત્કર્ષની કલ્યાણ માર્ગે સુઘટીત સાધનોનો ઉપયોગ કરી હીત વૃદ્ધિની ચિંતા—કરનારા, ઉદાત્ત ભાવના અને વિશાળ દૃષ્ટિથી વિચાર કરનારા—સેવાભાવી કાર્યકુશળ સમાજનેતાઓ સમક્ષ, જન તેમજ જૈનેતર સમાજોનો અઢીથી ત્રણ હજાર વરસો સુધીનો ઇતિહાસ—ઐતિહાસીક પુસ્તકોનો લંડાર, અનેક મહાન્ જ્યોતિર્ધરો તેજસ્વી પુરૂષો ધર્મવીરો અને કર્મવીરોના જીવન ચરિત્રોથી અંકીત, અનેક પ્રકારના વિધ વિધ વિષયોની બાબતોમાં અનેક જાતની મડાગાંઠો અને ધુંચોનો ઉકેલ કરતા ગંભીર રહસ્યોથી ભરેલો, અનુભવપૂર્ણ બોધપાઠો શીખવતો ખડે પગે તૈયાર છે તેનો બરાબર ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે આપણને હાથ ધરેલ પ્રશ્નના ઉકેલ માટે મદદગાર થઈ પડે તેમ છે.

લગભગ ત્રણ હજાર વરસો સુધીનો દુનિયાનો શુંખલાબદ્ધ ઇતિહાસ ઉપલબ્ધ થઈ શકે તેમ છે અને તે એક અનુભવી

ભોમીયાનિ માફક અનેક રીતે માર્ગદર્શક થઈ પડે તેમ છે. તેમાંથી આપણે હાથ ધરવાની યોજનાઓની રૂપ-રેખા તૈયાર કરવા માટે અમુલ્ય સલાહ સુચનો મેળવી શકાય તેમ છે તેમજ તે લાલગતી ધરી આપણને; અક્ષમ્ય ભુલો કરતાં કે આડે માર્ગે દોરાઈ જતાં કે ખડકો સાથે અથડાઈ જતાં બચાવી શકે તેમ છે અને તેથી આપણે કાર્યદક્ષ, સેવાભાવી કાર્યકરો અને ઉદાર ધનિકો ઉપરાંત નિષ્ણાત ઇતિહાસ-જ્ઞોનો પણ સાથ મેળવવો જોઈશે.

ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીએ તીર્થની સ્થાપના કરી ત્યારે જૈનધર્મ અને ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપનાની ઉદ્દેશ્યપણા કરી ત્યારે, દેશભરમાં પ્રાદ્યલેાનું જૈન ધર્મ અને જોર હદ ઉપરાંત વધી ગયું હતું, જ્ઞાન-જૈન સમાજની યુગ આથમી ગયો હતો અને વિધિ-વિધાન તીર્થની-સ્થા- તેમજ ક્રિયા કાંડનો યુગ પ્રવર્તતો હતો, પના સમયનું નિર્જ્ઞાનાં હેતુરૂપ વિવેક અને જ્ઞાનપૂર્વકની ધનધોર વાતા તપશ્ચર્યાનું સ્થાન હઠયોગની તપશ્ચર્યાએ વરણુ.

લીધું હતું અને શત્રુના વિનાશ માટે કે દુન્યવી વસ્તુની પ્રાપ્તિ માટે તેને વેડફી નાંખવામાં આવતી હતી, યજ્ઞ-યાગાદિનો યુગ પુરજોશમાં પ્રવર્તી રહ્યો હતો અને તે પ્રસંગે હજારો અવાચક નિરાધાર પશુઓની અને કવચિત્ નરમેઘ પ્રસંગે મનુષ્યોની પણ છડે ચોક હિંસા થતી હતી અને તેને વેદ વિહિતા ગણી અહિંસાની કોટીમાં મુકવામાં આવતી હતી, અહિંસા પરમો ધર્મનો ઉત્તમોત્તમ સિદ્ધાંત તદ્દન ભુલાઈ ગયો હતો, વર્ણ-

શ્રમધર્મની ધ્વજા પુરખ્ધારમાં ફરકતી હતી, પરંપરાના પુજારીઓમાં જાળા-જાંખરાના થરોથી દટાઈ ગયેલ રૂઢીઓનું બળ એટલું બધું જામી ગયું હતું કે તે વખતના ત્રેવીશમાં તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામીના અનુયાયી જૈન સમુદાય ઉપર પણ તેની અસર ખેંચી હતી, પુરૂષ વર્ગને અનહદ પ્રધાનત્વ અપાઈ રહ્યું હતું અને નારીગણને તદ્દન પશુની કોટીમાં મુકી દેવામાં આવ્યો હતો. યજ્ઞ-યાગાદિ પ્રસંગે થતી હિંસાના પરિણામે માંસાહાર અને મધપાન ઘણા વધી ગયા હતા અને વેદ વિહિત ધર્મના સાચા નીચે તેનો છડે ચોક ઉપયોગ થતો હતો, આ બધી હાનિકારક અને પાપમૂલક ઘટનાઓ સામે, તેનાથી નીપજતા અનર્થો અને પ્રત્યાઘાતો બળે સામે લગવાન મહાવીરે સખ્તમાં સખ્ત જોહાદ પોકારી હતી અને તેમાં તેમને ઘણે અંશે વિજય પ્રાપ્ત થયો હતો. વળી સદ્સાગ્યે તેમના જ સમકાલીન બુદ્ધ ધર્મના સ્થાપક ગૌતમબુદ્ધે પણ તેમના સંઘની સ્થાપના કરીને ઉપરોક્ત તમામ પ્રત્યાઘાતો બળે વિરૂદ્ધ બંડ ઉઠાવવામાં ઓછી જહેમત ઉઠાવી નહોતી.

આ બાળતની લાંબાણ ચર્ચા અહીં કંઈક અસ્થાને હોઈ એટલુંજ કહેવું બસ થઈ પડશે કે ભગવાન મહાવીરે સ્થાપેલ ચતુર્વિધ સંઘ-જન સમાજ હાલની માફક કેવળ મોટા ભાગની વણીક જ્ઞાતિમાંજ સંકોચાઈ ગયેલો નહોતો પરંતુ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય અને શુદ્ર ઉપરાંત હાલમાં અસ્પર્શ્ય ગણાતા હરિજન વર્ગને પણ તેમાં સ્થાન હતું અને વ્રતધારીઓની સંખ્યા લાખોથી ગણાતી હતી ત્યારે

અવિરતીઓની સંખ્યા કરોડોની હતી વળી આરંભ કાળમાં તો રાજા-મહારાજાઓનો પણ સારી સંખ્યામાં તેને સાથ હતો. મગધનરેશ્વર શ્રેણીક, ચંડપ્રદ્યોત ઉદ્દાયન, શતાનિક, નંદીવર્ધન, ચેકામહારાજ વગેરે અનેક રાજા-મહારાજાઓ મહાવીર લગવાનના અનન્ય લક્ષ્મી હતા. તેમના ચતુર્વિધ-સંઘને-જનસમાજને એટલું બધું ઉચ્ચ સ્થાન અપાતું હતું કે તેને “નમો તીર્થસ્મ” કહીને લગવાન દેશનાની શરૂઆત કરતા કારણ કે આ સંઘમાં અનેક ભાવી તીર્થંકરો અને મુક્તાત્માઓના જીવોનો સમાવેશ થતો હોવાનું માનવામાં આવતું હતું.

સાધ્વી અને શ્રાવિકા રૂપે નારીગણને પણ શ્રીમહાવીરના સંઘમાંથી બાકાત રાખવામાં આવેલ નહી. લગવાનના આણંદ, કામદેવાદિ દસ મુખ્ય વ્રતધારી

જૈનસંઘની શ્રાવકો તરીકે અને ચંદનબાલા, મૃગાવતી, પ્રાચીન બાહો રેવતી, સુલસા ધારીણી વગેરેની મુખ્ય જલાલી અને શ્રાવિકાઓ તરીકે ગણના થતી હતી. સ્થાતે પછીના સ- પના કાળ પછીથી ઘણા વરસો સુધી જૈન મયના પ્રત્યા- સમાજનો દીન-પ્રતિદીન ઉત્કર્ષ થતો રહ્યો ઘાતી બળો પરંતુ પાછળથી પ્રત્યાઘાતી બળોનું જોર વચ્ચે પાણુ તેનું વધતાં જૈન સમાજ અનેકાનેક કારણો ટકી રહેલું અ- વશાત્ સંખ્યા બળમાં તેમજ સર્વાંગી સ્થિતિ. વિકાસ સાધવામાં પાછો પડતો ગયો, અને

આજે અઢીહજાર વરસોના ગાળા પુછી જનસંખ્યા માત્ર પંદરલાખે આવી પહોંચી છે આમ, છતાં

પણ ભૂતકાળમાં શ્રી ઉમાસ્વાતિ, સીદ્ધસેનદીવાકર, હરિ-
ભદ્રસૂરિ, અભયદેવસૂરિ, હેમચંદ્રાચાર્ય, હીરવિજયજી, યશો-
વિજયજી જેવા અનેક ધુરંધર આચાર્યોનો સાથ અને સહકાર
તેમજ સંપ્રતિ, ખારવેલ, અશોક, કુમારપાળ, વનરાજ,
સીદ્ધરાજ જેવા રાજા-મહારાજાઓનો રાજ્યાશ્રય તથા વાગ-
ભટ, ખાહડ, ઉદય વિમળશા, વસ્તુપાળ-તેજપાળ વગેરે
મંત્રીશ્વરો અને સેનાનાયકો તેમજ શ્રેષ્ઠિવર્યો જીવડશા,
સમરાશા, ભામાશા, કર્માશા, દયાળશા, મોતીશા જેવા લક્ષ્મી-
નંદનોની ઉદાર હાથે પુષ્કળ મદદ મેળવવા જૈનસમાજ
ભાગ્યશાળી ન થયો હોતતો ભારતવર્ષમાં આપણું આસ્તિત્વ
ખૌદ્રોની માફક કદાચ ભુંસાઈ ગયું હોત-લુપ્ત પ્રાય થઈ
ગયું હોત.

પ્રાચીન સમયના-ભૂતકાળના જૈનધર્મ અને જૈન સમા-
જના યશસ્વીજીવન-જવલંત કારકીર્દી તેમજ તેજસ્વી અને
ગૌરવવંતા પ્રભાવને યાદકરી આધુનિક જૈન સમાજને નીહા-
ળતાં આપણે આંસુ સારવાનાજ રહે છે પરંતુ તેથી કંઈ
આપણે શુકરવાર વળે તેમ નથી. આપણે તો હવે આધુનિક
સમયને અનુલક્ષીને-આજીવ જીવનના સર્વ સંયોગોનો, અનુ-
કુળ તેમજ પ્રતિકુળ વાતાવરણનો ઝરાળર અભ્યાસ કરીને,
જૈનધર્મનો સવિશેષ પ્રચાર અને ઉદ્યોત કરવા માટે તેમજ
જૈન સમાજનો સર્વાંગી વિકાસ સાધવા માટે અતુલ પ્રયાસ
અને ઉદ્યમ કરવાની જરૂર છે. અન્ય ધર્મી-ભાઈબંધ કેમોની
હરોળમાં ટકી રહેવા માટે તેમજ જનતા પ્રયાસે તેનાથી
આગળ વધવા માટેનું પરમધ્યેય કાયમને માટે આપણી

નજર સન્મુખ રહેવું જોઈએ અને તેની સીદ્ધી માટે હરેક પ્રકારના સાધનોનો અવિરત પછે ઉપયોગ કરવામાં લેશમાત્ર પાછીપાની કરવી જોઈએ નહિ. ધ્યેયની સીદ્ધી માટે કેવા કેવા કેટકેટલા સાધનો મદદગાર થઈ પડે તેમ છે તેનો ધરાધર અભ્યાસ કરી તે એકહાથ અને એકત્રીત કરવાની સંગીન યોજનાઓ નિષ્ણાત કાર્યકરોની મદદથી તૈયાર કરવી અને તેને ત્વરીત અમલમાં મુકવા માટે ધનિક આગેવાનોને દાન પ્રવાહની આખી દીશા બદલવાની અનિવાર્ય જરૂરીયાત સમજાવી તેમનો પુરેપુરો સાથ અને સહકાર મેળવવા માટે એકપણ તક જતી કરવી જોઈએ નહિ.

પ્રથમ નજરે આ બાબત જેટલી સામાન્ય જણાય છે તેટલી સામાન્ય નથી અને તેથી આખા સમુદાયે હવે તો જાગૃત થવાની જરૂર છે. અગ્રગણ્ય આગેવાનોની દોરવણી નીચે સામુદાયિક જાગૃતિનો જુવાળ ચોમેર પ્રસરે અને ધાર્મિક તેમજ સામાજિક ઉત્કર્ષ માટેની યોજનાઓનું સુનિશ્ચીત રૂપ-રેખા સાથેનું ઘડતર-બિધાન પૂર્ણ થતાં તેને સચોટ અને સંગીન રીતે અમલમાં મુકવા માટેનો હાદ્દીક પ્રયાસ સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિને ઇષ્ટ વિષય થઈ પડે અને તેને માટે એકજ ધૂન-એકજ તાન અને તદ્દલીનતા ઉભરાઈ જતાં જણાય તો આપણી અને સાધ્ય વસ્તુ વચ્ચેનું અંતર કપાઈ જતાં વિલંબ થાય નહિ.

ઉપરોક્ત સામુદાયિક જાગૃતિ માટે ચતુર્કિંચિત પ્રયાસનો આરંભ કરતાં પહેલાં સમાજની અને ધર્મની આધુનિક પરિસ્થિતિનો આપણે ધરાધર વિચારણા પૂર્વક અભ્યાસ

કરી લેવો જોઈએ. આવા અભ્યાસથીજ સમાજમાં પ્રવર્તી રહેલ નિર્નાયકતા, અંધાધુંધી, કદાચહુ પૂર્વકના પક્ષભેદોના સવિશેષ પ્રચાર માટેના તનતોડ પ્રયાસો, અનેક પ્રકારના સામાજિક જટીલ પ્રશ્નોના ઉકેલ માટેની અક્ષમ્ય ઉપેક્ષાવૃત્તિ અને બેદરકારી, ક્ષણે ક્ષણે પલટાતા સમયના પરિવર્તનોને અને કાળ-બળની શક્તિને યથાર્થ સ્વરૂપે ઓળખવાની શક્તિમાં ઉણપ, પ્રત્યેક વ્યક્તિની સમાજ પ્રત્યેની વધતી ઓછી જવાબદારી અને આવશ્યક ફરજોની બાબતમાં કેવળ ઉદાસીનતા ઉપેક્ષાવૃત્તિ, પરાકાષ્ટાએ ખેંચેલ લાંચ-રૂશવતની અને કાળાબજારીયા પ્રવૃત્તિમાં દિન-રાત રોકાઈ રહેતા સ્વાર્થ નિષ્ઠાબંધુ જનોની સંજ્યામાં થતી જતી વૃદ્ધિ, સાચા માર્ગે તેમજ પરમ લાભદાયી રીતે થઈ શકતા યથાર્થ સ્વરૂપના સ્વામીવત્સલ્યનું હાર્દ સમજવાની અશક્તિ-અનિચ્છા યાતો સંકુચિત મનોદશા, કહેવાતા આગેવાનોની ખાલી વાહવાહ અને કિર્તિના ગાનોથી સંતોષાતી હીન મનોવૃત્તિના કારણે નિષ્ક્રિયતા યાતો અર્થહીન પ્રવૃત્તિ, ભરતામાં ભરતી થયે જાય તે રીતે હજુ પણ વહેતો રહેતો દાન પ્રવાહ વગેરે અનેક પ્રકારની ત્રુટીઓનો અને ઉણપોનો સાચો ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે અને તે તમામ ત્રુટીઓ હરકોઈ ઉપાયે આપણે દૂર કરવાનીજ રહે છે તે સિવાય એક ડગલું પણ આગળ વધી શકાય તેમ નથી.

વ્યવહાર કુશળ-વિચક્ષણ નીરીક્ષક સહેલાઈથી જોઈ શકે તેમ છે કે આપણો આધુનિક જૈન સમાજ, સંજ્યા બળની તેમજ ગુણવત્તાની (quantity and quality)

દષ્ટિએ દીન-પ્રતિદીન ઉતરતો જાય છે. તેનું શું કારણ ? તેની આંખણે નિષ્ણાત ચિકિત્સકની દષ્ટિથી મીમાંસા કરવાની જરૂર છે એટલું જ નહિ પણ વધારે કુશળતા પૂર્વક તે તે કારણોને દૂર કરવા માટેના ઉપાયો યોજવાની જરૂર છે.

જૈનસંમોજ તેના સ્થાપના કાળથી અને પછીના કેટલાક સૈકાઓ સુધી પુરખ્દારથી કુદર્યો અને ક્રોદ્યો પરંતુ પાછળથી

જે તે સમયના આગિવાનોની કંઈક સંકુ-
આધુનીક જૈન ચિંત મનોદશાથી અગર તો વધતા જતા સંમોજની વિરોધી-પ્રત્યાઘાતી બળોના પ્રભાવે તેને છીન્ન ભીન્ન ઘણી હાનિ પહોંચતી રહી. વચ્ચે વચ્ચે સ્થિતિ અને યુગપ્રધાન સદૃશ મહાનુભાવ પુરૂષોના તેના કારણો, પ્રતાપે કંઈક ઠીક ઠીક ઉદ્યકાળ જણાતો રહ્યો પરંતુ આખરે તેની સ્થિતિ શોચ-

નીય અને વિચાર કરતા કરી મુકે તેવી થઈ પડ્યાનું જણાય છે. અત્યારે આંખણા જૈનસંમોજ મુખ્ય ત્રણ ભાગમાં શ્વેતામ્બર-દેરાવાસી સ્થાનકવાસી અને દીગમ્બર એ રીતે બે આયેલો જણાય છે એટલું જ નહિ પણ દરેક મુખ્ય વિભાગમાં પણ મત-મતાંતર ગમ્મલ ભેદ પક્ષાપક્ષી અને મનસ્વી પ્રફુલ્લાના કારણે અનેક પક્ષોની સ્થાપના થઈ ગઈ છે અને વખતના બેઠણ સાથે એક-બીજાની વચ્ચે અંતર ઘટવાને બદલે વધતું જ જાય છે. તેમજ કવચિત્ એક બીજા પક્ષો વચ્ચે સામસામા મોરચા મંડાય છે અને અનેક રીતે સામાજિક ઉત્કર્ષના પુણ્ય કાર્યમાં ઉપયોગી અને મદદગાર થઈ પડે તેવી હદ ઉપરાંતના દ્રવ્ય અને શક્તિનો મોટા પ્રમાણમાં નિર્ચયક દુરુપયોગ થઈ રહેલો છે.

એક બાબુ અંદર-અંદરના લેદ. પ્રલેદો, મત-મતાન્તરો અને પક્ષા પક્ષીને કારણે આંતર કલહો વધતા ગયા અને બીજી બાબુ પ્રારંભ કાળમાં જ્યારે જૈનસમાજમાં પ્રત્યેક વર્ણના હઝારો અને લાખો મનુષ્યો જૈનધર્મના ફરકતા વાવટા નીચે પરમશાંતિ અને આનંદ પૂર્વક જીવન નિર્વાહ સાથે ઔદિક અને પારલૌકિક સુખની સાધના કરી રહ્યા હતા અને જીવનના વિકાસ ક્રમમાં આગળ વધી રહ્યા હતા ત્યારે આધુનિક જૈનસમાજ લેદ-પ્રલેદોમાં ંહેંચાઈ જવા ઉપરાંત મોટા ભાગે કેવળ વર્ણિક કોમની અમુક પેટા જ્ઞાતિઓમાંજ સંકુચીત થઈ ગયેલ છે, આ બાબતના સાફ-સાફ મુળભૂત સવિસ્તર હકીકતો જ્ઞાતેના પ્રમાણભૂત કારણે તો ૨૫૦૦ વરસોનો જૈન કોમનો શૃંખલાબદ્ધ ઇતિહાસ કોઈ નિષ્ણાત અધ્યાસક તૈયાર કરે તો તેમાંથી જ મળી શકે તેના અભાવે છુટક છુટક પ્રસીદ્ધ થયેલ ઐતિહાસીક ગ્રન્થો અને પ્રાચીન મહાપુરૂષોના જીવન ચારિત્રોના પાના ઉથલાવવાથી પણ આપણી ચડતી પડતીના કાંઈક કારણો મળી આવે ખરા અને કંઈ નવો પ્રકાશ પણ મેળવી શકાય, આ બધી બાબતો એક સ્વતંત્ર નિબંધનો જ વિષય થઈ પડે તેમ છે છતાં પણ પ્રસ્તુત વિષયને અંગે એટલું તો ભાર દઈને કહી શકાય કે આપણા સંખ્યા બળમાં હદ ઉપરાંત ઘટાડો થઈ જવાનું કારણ-ખાસ કરીને રાજ્યાશ્રયનો અભાવ અને યુગ પ્રધાન પુરૂષોની ખોટ વળી મધ્યયુગ અને તે પછીના સમયમાં શૈવધર્મ વૈષ્ણવધર્મ અને બીજા અનેક ધર્મોનું જોર વધી જતાં, જીવન નિર્વાહ, લગ્ન સંબંધ તેમજ બીજી

અનેક સામાજિક વ્યવહારીક બાબતોમાં તાત્કાલીક વિશેષ લાભ મેળવવાની દૃષ્ટિએ એક સાથે હુઝારોની સંખ્યામાં જ્ઞાતિજનો ધર્માંતર કરવા લલચાયા અને તેનો કંઈક તોડ કાઢવાને બદલે આપણા પૂર્વપુરૂષો આ બધું શાંતચિત્તે-ઉદાસીન વૃત્તિથી જોઈ રહ્યા. કોઈ કોઈ પ્રસંગે ઉપર બતાવેલ કે અન્ય કોઈ કારણોને લઈ આપણા જૈન સમાજમાં પણ સારી સંખ્યામાં જૈનેતર બંધુઓ દાખલ થયા પરંતુ તેવા

સંગો તો કંઈક વિરલજ જણાય છે. એ રીતે જૈનધર્મ અને જૈનસમાજ માટેના ઉદ્યોત કાળના પ્રસંગો વિરલ બની જતાં સમાજ સંખ્યા બળમાં ઘણું ઘટી ગયો અને સાથે સાથે ગુણુ વત્તામાં પણ કાળ બળના પ્રભાવે, આંતર કલહોના પ્રતાપે તેમજ નવયુગના થતા જતા મંડાણ અને પ્રભાવ તરફ પુરતું લક્ષ્ય નહીં આપી શક્યાથી, નવા જમાનામાં ખાસ આવશ્યક જણાતા સદ્ગુણો સારા પ્રમાણમાં ખીલવી શક્યા નહીં એટલે સમાજ કંઈક નીચેજ ઉતરતો ગયો અને હવે આગળ વધવા માટે વર્તમાન જૈનસમાજને

નસીબે તનતોડ પ્રયાચ પૂર્વક સામુદાયીક

સમયની બળ કેલવવાનું રહે છે. આજનો, સમય

બલીહારી પ્રત્યેક વ્યક્તિને સમાજ પ્રત્યેની તેની

આવશ્યક ફરજો અને યથાર્થ જવાબદારીનું

સચોટ ભાન કરાવી રહેલ છે. સમયને સારી રીતે ઓળખી

લેવાની જેઓ દરકાર કરતા નથી-પરિવર્તન શીલજમાનાનું

જેઓ યથાર્થ રીતે મુલ્યાંકન કરી શક્તા નથી અને કેવળ

સ્વાર્થ પરાયણ વૃત્તિથી-તદ્દન સંકુચીત દૃષ્ટિથી, પરમાર્થ-

હીન મનોદશાની કોટીમાં ઉતરી જઈ સમાજ પ્રત્યેનું પોતાનું રૂણ અદા કરવામાં ગાફિલ રહે છે તેમને સમાજ કોઈ પણ રીતે નિભાવી લેઈ શકે તેમ નથી છુટી છવાઈ પાંચ-પચીસ વ્યક્તિઓના ગર્ભે તેટલા પરિશ્રમે કે ઉદ્યમથી સમાજ-ઉત્કર્ષનું કાર્ય સીદ્ધ થઈ શકે તેમ નથી જૈન સમાજ શાસ્ત્રનાં નિષ્ણાંત અભ્યાસીઓ જૈન તેમજ જૈનતર સમાજોની ચડતી-પડતીના ઇતિહાસજ્ઞા, સેવાભાવી, કાર્યદક્ષ અને વ્યવહાર કુશળ આગેવાનોના ઉદારચિત્ત ધનિક બંધુઓના સતત સાથ અને સહકાર ઉપરાંત પ્રત્યેક વ્યક્તિના પીઠ બળની જરૂર છે. સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિએ તન, મન અને ધનથી સમાજ ઉત્થાનના કાર્યમાં પોતાનો ફાળો આપવા ઉત્સુક રહેવું જોઈએ. ભુત કાળમાં આપણે જેને નાની મોટી ભુલો કરી હોય, ત્રુટીઓ બતાવવી હોય, તેમજ અનેક પ્રકારની ઉણપ અને ખામીઓનું પ્રદર્શન કર્યું હોય તેમજ વર્તમાનમાં પણ તેવીજ પરિસ્થિતિ ચાલુ રહેવા દેવામાં આવી હોય તો તે બધું આપણા કડવા-મીઠા અનુભવોનો સફળઉપયોગ કરી વગર વિદાયે આપણે સુધારી લેવાની, તેમાં યથોચિત પલટો લાવવાની અનિવાર્ય જવાબદારી આપણે માથે આવી પડે છે. જીનું એટલું સોનું જ માની લેવાની અક્ષમ્ય ભુલ કરવી જોઈએ નહિ. ક્ષણે ક્ષણે પલટાતા ગગન વિહાર અને વાયુ ચાનના, તાર, ટેલીફોન, રેડીયો, વર્તમાનપત્રો તેમજ તેવી બીજી અનેક પ્રકારની અનુકુળતાઓ અને સગવડો પુરી પાડતા આ જમાનામાં દુનિયાના તમામ દેશો અને પ્રદેશોનો પ્રજાઓ સાથેના અનેક વિધ સંપર્ક અને વ્યવહાર

જોડાણોથી આપણને પ્રત્યેક બાબતોમાં અનેક પ્રકારનાં જોધપાઠો અને અનુભવસીદ્ધ શીક્ષા વચ્ચેના આપણી નજર સન્મુખ ઠલવાઈ રહ્યા છે. આધુનિક સંયોગો અને સામાજિક પરિસ્થિતિનો સુક્ષ્મ પણ વિશાળ દૃષ્ટિથી આપણે વિચાર કરી તેનો બને તેટલો લાભ લેવો જોઈએ.

જૈનધર્મનો ઉત્કર્ષ દમામપૂર્ણ દેખાવોથી કે આડંબર-યુક્ત ધામધુમ અને ઠાઠમાઠ સાથેના દેખાવો કે મોટા મોટા વરચોડાઓ અને ખાલી દેખાવો ધામધુમથી કરવાની દૃષ્ટિથી કે ગતાનુગતિકતાના સાચો ઉત્કર્ષ સિદ્ધાંતને પ્રાધાન્યતા આપી, કેવળ વાહવાહ નથી.

કહેવરાવવા ખાતર ચાતો માથે આવી પડેલ કારભાર ઉકેલવાની બુદ્ધિથી ઉપદેશક વર્ગના વિચારોને હદ ઉપરાંતનું મહત્ત્વ આપી, વિશુદ્ધ ભાવના અને ઉચ્ચ ક્રિયાશીલતા ગૌણદશામાં સુકાઈ જાય તે રીતે કંઈક ખેંચાઈ જઈને દેખાદેખી કે ખાલી વાહવાહ કહેવરાવવાના વ્યામોહમાં ફસાઈને, સસ્તી કીર્તિ કે નામના ખાટી જવાની ભાવનાથી વિચારશીલપણાની ઉણપનું પ્રદર્શન કરી સુખ મનોદશામાં મગ્ન રહી કરવામાં આવતા ઉત્સવો-મહોત્સવોથી જ સારી રીતે થઈ શકે છે એવી માન્યતાઓ અને ખ્યાલો હવે આપણે ખંખેરી નાંખવા જોઈએ. છેલ્લા ૫૦-૬૦ વરસોમાં સુંબાઈ, અમદાવાદ, સુરત, પાટણ, ભાવનગર જેવા મહોટા શહેરોમાં આપણે વરચોડા, દેખાવો અને ધામધુમ પાછળ લાખો રૂપૈયાનો વ્યય કર્યો. હશે તેથી સમાજ કે વ્યક્તિગત પુણ્યબળ કેટલું વધ્યું તે તો જ્ઞાની મહારાજ

જાણે પરંતુ તેથી સમાજનો કે ધર્મનો કોઈપણ અંશે
 ઉત્કર્ષ સધાયાનું દૃષ્ટિગત થતું નથી. આવા વરઘોડાઓ જોઈ
 એક પણ જૈનેતરખંધુ જૈન થયાનો દાખલો મળી આવતો નથી.
 પરંતુ કોઈ કોઈ વ્યવહાર કુશળ ત્રિચક્ષણ વ્યક્તિઓ તરફથી
 ટીકાઓ થતી સાંભળીએ છીએ કે વાણીયો વરઘોડે ગાંડોતુર
 બની બ્લય છે. અને હજારો રૂપૈયા નિર્થક વેડફી નાખે છે
 અગત્યનો સારી વણિકવૃત્તિને તિલાંજલી આપી હજારો રૂપ્યાના
 ખર્ચાના બદલામાં તદ્દન નજીવા લાલથી મન મનાવી લઈ
 ફુલાણુ બની જાય છે. આવા દેખાવોથી કે વરઘોડાઓથી
 શાસનતો કે ધર્મનો ઉદ્યોત કેટલો થાય છે. તે જાણવાની
 કંઈ પારાશીશી મળી આવતી નથી; જો કે તેના બણુગા તો
 ઘણા ઘણા કુંકવામાં આવે છે. મ્હોટા મ્હોટા શહેરોમાં
 જિસવો પ્રસંગોના વરઘોડાઓ ઉપરાંત સાધુ-મહારાજના
 સ્મરણ પ્રસંગોના વરઘોડા ચડાવવામાં આવે છે અને તેમાં
 અમુક સંખ્યામાં હાથીઓ-ખેન્ડવાળાઓ અને સાંબેલાઓ
 હાથતેના અતિશયોક્તિ-ભર્યા લાંબા લાંબા વર્ણનો પેપરોમાં
 છાંચાવી માનવૃત્તિને હૃદયારબોધકાવવામાં આવે છે. આવા વર-
 ઘોડાઓ પાછળ જે કંઈ લખલુંટ ખર્ચ કરવામાં આવે છે
 તેમાંથી ઘણો થોડો લાભ દેવદ્રવ્યનેફાળે જાય છે પરંતુ મ્હોટા
 ભાગનું ખર્ચ તો કેવળ (unproductively) કંઈપણ સામો
 લાભ કે પાલ્લો આપ્યા સિવાય નિર્થક રીતે વેડફાઈ જાય
 છે. બાકી કેટલું કોઈ શહેરોમાં તો લગ્ન પ્રસંગે આવા
 જાગવાનના વરઘોડા ચડાવવાની મૃથા જ થઈ પડી છે અને
 ખીચાન વર્ષની ઓટીમાં પોતાની બણુના કરાવવા માટે જણા-

લાઈઓ. ખૂબ પડવાથી વર્ષભરમાં આવા વરઘોડાની સંખ્યા
 ઘણી વધી પડે છે. લગ્નગાળામાં રોજ ખરોજ
 દેખાવો અને આવા વરઘોડા નીકળ્યે જાય છે અને કોઈ
 વરઘોડાઓ વખત તો એકજ દીવસમાં સવાર-સાંજ એમ
 પાછળ લાખો બે વખત લોકોને વરઘોડા જોવા મળે છે.
 રૂપૈયાનો અપ- આવા વરઘોડાથી ધાર્મિક કે વ્યવહારિક
 કામ સમાજને, કે વ્યક્તિને કેટલો લાભ થતો

હશે-જૈન-જૈનેતર સમાજ ઉપર તેની કેવી
 અસર થતી હશે-ખર્ચના પ્રમાણમાં કેટલો નજીવો લાભ
 થતો હશે-તે બધી બાબતોનો યથાર્થ ખ્યાલ તો કોઈ નીડર
 અને સિદ્ધહસ્ત લેખક જ આપી શકે. આવા ધામધુમીયા
 દેખાવો પાછળ થતા લાખોના ખર્ચનો ખ્યાલ કરવા બેસીએ
 તો તરતજ સ્પષ્ટરીતે જણાઈ આવે કે તેવા ખર્ચનો મહોટો
 ભાગ દરબારી રીયાસતો અને તોષાખાનામાંથી લાવવામાં
 આવેલ હાથીઓ અને તેના સરંજામના નકરા પાછળ,
 ખેરખો અને સ્ત્રીપાઈઓ વગેરે ભાડુતી માણસોના ઈનામ
 અંકરામ પાછળ, સાંબેલાઓ અને વિક્ટોરીયા માટેના ઘોડા-
 ના સભાળનારાઓને બક્ષીસ આપવામાં ત્યા પાંચ-સાત
 જુદાજુદા બેન્ડવાળાઓના હીસાબ ચુકવવામાં વેડફાઈ જાય
 છે. આડંબર-પ્રિય રૂઢીચુસ્ત શ્રદ્ધાળુ ભાઈઓ, તરતમતાએ
 લાભલાભની વિશાળ દૃષ્ટિથી ઉંડી ગણતરી નહીં કરતાં
 આવા ધામધુમીયા અને ભલકભર્યા દેખાવોથી જોટલા
 ખર્ચા આકર્ષાઈ જાય છે કે આતો. એથો આરો પ્રવર્તી
 રહ્યો છે એવી મતમતની માન્યતા આગળ કરી હજી પણ

ઝોળખી સદીમાં વસતા મનુષ્યોનો આપણને આભાસ કરાવે છે. સમાજ આવા આભાસોથી ક્યારે મુક્ત થશે તે વિચારવા જેવું છે.

સમયને, યુગબળને, પલટાતા જમાનાને ઝોળખી લેવાનું સામર્થ્ય, તેનું મુદ્દય, તેમજ તેની મહત્વપૂર્ણ ઉપયોગીતા હજી પણ આપણે ધરાવે સમજી શક્યા નથી એટલે તેવડ સામર્થ્યને કેળવીને-તેને પુષ્ટ બનાવવાની વાતતો આપણથી દૂરની દૂરજ રહે છે. વિધિ-વિધાન અને ક્રિયાકાંડની અનેક વ્યવહારિક અને ધાર્મિક બાબતોમાં જુગજુના પુરાણ સંસ્કારો ઉપર પરંપરાગત રાહ-રશમ અને રૂઢિબળના પ્રતાપે એટલા બધા જાળા-ઝાંખરા અને થરો બાઝી ગયા છે કે તેનું ગુઠ રહસ્ય કે મૌલીક હાર્દજ તદ્દન ભુલાઈ ગયું છે અને તેને પરીણામે આપણે હદ ઉપરાંતના જન-શક્તિ અને દ્રવ્યનો નિરર્થક વ્યય કરી રહ્યા છીએ. શાસનદેવ આપણને તેમાંથી ક્યારે બચાવશે ?

હેલો વિશ્વયુદ્ધને કારણે ખાદ્ય પદાર્થો ઘણા ઉંચા ભાવે પણ મેળવવાનો મુશ્કેલીઓ વધી
સરકારી ગયા છતાં, વ્યવહારીક તેમજ ધાર્મિક
અંકુશો આશી-પ્રસંગે થતાં જમણવારો, માનભુખ્યા
વર્ગે રૂપ માલેતુબરો 'પીછેસે ચલી આતી હું' ના
ધોરણે મ્હોટા ખર્ચે પણ કર્યે જતા હતા
તે રાજ્યસત્તાનો અંકુશ મુકાતાં છતાં પણ કવચીત્ છાનાં-
છપના થતાં રહેતા હતા. આવા અંકુશોથી કંઈક સુકા લેણું
લીધું પણ બળી ગયેલ એટલે તદ્દન નિરસ (ષટ્ રસ રહીત) અને
હુખું નવ દીવસો સુધી એકજ વખતનું સામુદાયિક

જન્મણુ-આસો તથા ચૈત્ર માસમાં આવતી આયંબીલની ઝોળી પ્રસંગેનું જન્મણુ, અંકુશના કાયદાના મુળભૂત હેતુ ને મદદગાર થઈ પડે તેવું છતાં અટકાવવામાં આવેલ તો-પણ સરવાળે-એકંદર રીતે આવા અંકુશે આશીર્વાદરૂપ થઈ પડ્યા હતા. એ જોતાં આપણે ઉપર જણાવી ગયા તેવા વરઘોડા-દેખાવો વગેરે ઉપર પણ રાજ્યસત્તાએ ખાસ અંકુશ મુક્યો હોત તો તે ખાસ કરીને જૈનસમાજને એક મોટા આશીર્વાદ રૂપ થઈ પડત કારણકે પ્રમાણમાં જૈનેતર સમાજો કરતાં જૈનસમાજ આવા વરઘોડાઓ પાછળ દ્રવ્યનો શક્તિનો અને સમયનો દુર્વ્યય કરવામાં ઘણી ચડી જાય છે. હવે આપણે જાતે જ તે સંબંધમાં શાંતચિત્તે વીવેકપૂર્વક, લાભ લાભની દૃષ્ટિએ વિચાર કરી સામુદાયીક ઉત્થાન માટે-સમાજના સર્વાંગી વિકાસ અને અભ્યુદય માટે, ઉંડી ધગશ અને ખરી તમન્ના ધરાવતા હોઈએ, તે માટે સાચી તાલા-ચેલી જાગી હોય તો આવા અનેક રૂઢ રીવાજો અને રાકુ-રશમોમાં સમયને ઝોળખી ધરમુળથી ફેરફારો કરવાના રહ્યા અને શક્તિ તથા દ્રવ્યના વ્યયને સાચા કલ્યાણકર-લાભ-દાયો માર્ગે વાળવાનો રહ્યો.

સમાજ-ઉત્થાનના પરમહીતકારક મહાભારત કાર્ય પ્રદેશમાં આપણને સાચા સેવાભાવી, અંગત સુકાન કેને સ્થાપિતહિતો (vested rights) ની લેશ સુપ્રત કરવું માત્ર પરવા નહીં કરતાં તદ્દન નિઃસ્વર્થ વૃત્તિથી અને પરમાર્થ બુદ્ધિથી તન મન અને ધનની પોતાની સર્વ શક્તિઓનો ભોગ આપનારા, રચનાત્મક કાર્યક્રમમાં સાચા દીક્ષથી અને વિશુદ્ધ ભાવથી

રક્ત લેનારા, સમાજ હીતના કાર્યમાં જેનો જેનો સાથ અને સહકાર મળે તેમને—જરૂર જણાતાં યથોચિત પુરસ્કાર આપી ને પણ અપનાવી લેનારા, સમાજ—ઉત્કર્ષના ધ્યેયની સીદ્ધિ માટેના સાધનો મજબુત બનાવનારી યોજનાઓ બાબે તેમજ સંગઠનપૂર્વક તેને અમલમાં મુકવા સંબંધમાં રાત-દીન અવિરત ઉત્સાહ અને ખંતપૂર્વક વિચાર કરતા રહી ઉદ્યમ-શીલ રહેનારા, નવયુગના સાચા સ્વરૂપને પીછાની લેઈ સમાજને આગેકદમ પૂર્વકની દરેક પ્રકારની પૂર્વ તૈયારી માટેની એક પણ તક જતી નહીં કરનારા, કૃતનિશ્ચયી, ચારિત્રશીલ, પ્રમાણીક, ઉદારદીલના મહાનુભાવ પુરૂષોના હાથમાં સમાજનું સુકાન સોંપ્યા સિવાય આપણી સીદ્ધિ નથી થઈ બેઠેલા, કહેવાતા આગેવાનોના દહાડા હવે ભરાઈ ગયા છે. કિર્તીલોભી, માનભુખ્યા, સ્વાર્થી, મનસ્વી રીતે સમાજનું ગાડું ગબડાવ્યે જનારા પોતાને ફાવે તેમ હાંકયે રાખનારા, તેજોદ્રેષી, ઈર્ષ્યાખોર, કદાચહી, સમાજના સેવક થઈને રહેવાની વૃત્તિ ધારણ કરવાને બદલે શીરછત્ર બની બેઠેલા આગેવાનો ને હવે સમાજ આ ક્રાંતિ યુગના જમાનામાં નિભાવી લઈ શકે નહીં. દેશ ભરમાંથી વિદાય લેતી પ્રીટીશ

ચોમેર ફરી— હકુમતના પ્રદેશમાં કે રાજસ્થાની પ્રદેશમાં વળેલા ક્રાંતિનું ચોમેર—સર્વત્ર ક્રાંતિનું મોળું ફરી વળ્યું મોળું—સર્વત્ર છે. રાજકારણ કે અર્થકારણમાં ધાર્મિક કે કુકાતો ક્રાંતિ—વ્યવહારીક બાબતમાં, શેઠાઈ કરતા શ્રીમંત નો પવન વર્ગમાં કે નોકરી કરતા નોકરીયાત વર્ગમાં જૌદ્યોગીક સંસ્થાઓમાં કે મજૂર મંડળોમાં,

સંઘ-સમાજ કે જ્ઞાતિઓના નાના મોટા વર્તુલોમાં, ધનિક કે ગરીબ વર્ગમાં, અધિકારીઓમાં કે તાબાના નીચા દરજ્જાના કારકુનોમાં, સર્વત્ર ક્રાંતિનો પવન ફુંકાઈ રહ્યો છે. સૌકોઈ પોતાના હક-અધિકાર અને સમાન દરજ્જાની જાળવણી માટે તલસી રહ્યા છે. અને સાથે સાથે સમાજ પ્રત્યેની પોતાની ફરજો કે જવાબદારી અદા કરવાની તૈયારી બતાવી રહ્યા છે. સાર્વભૌમ ખ્રીટીશ સરકાર છેવટની વિદાય લેવાની તૈયારીમાં ઝડપભેર આગળ વધી રહી છે. દેશ ભરની પ્રજા સકાળુની ગુલામીમાંથી છુટી થઈ આઝાદી અને સ્વતંત્રતાના ઊંખરે આવીને ઉભી છે. શાહીવાદ અને સામ્રાજ્યવાદના અંધારા ઉલેચાઈ જતાં પ્રજાવાદ, લોકમતવાદ અને સમાજવાદનો જવલંત પ્રકાશ ઝળહળી રહ્યો છે. લોકશાહીના નગારા સર્વત્ર ગડગડી રહ્યા છે. પોતાને દેવાંશી માનનારા સોળમી સદીમાં વસતા રાજ-મહારાજાઓ પણ હવે સમજવા લાગ્યા છે કે પ્રજાના હૃદયને શ્રુતી લેવાની ખરી ચાવી, આપખુદ સત્તાના ઉપયોગમાં કે સર્વસત્તાધીશ માલીક તરીકેના મોરચા માંડવામાં નથી પરંતુ ટ્રસ્ટી અને પ્રજાના સેવક તરીકે હોવાની જાહેરાત કરવામાં જ છે. જ્ઞાતિ કે સમાજના આગેવાનોએ પણ ભલેને ગૃહસ્થ દશામાં હો કે સાધુ દશામાં હો તેમનું સ્થાન ટકાવી રાખવા માટે જાડકમદારી કે અહંભાવ ખંખેરીનાંખી, સમાજના તમામ વર્ગના મનુષ્યોનો સાથ અને સહકાર મેળવી લેઈ તે જરાગર જાળવી રાખી, પોતાની જવાબદારીના સંપૂર્ણ ભાન સાથે, પરંપરાગત રૂઢ સંસ્કારો અને ચાલી

આવતી પ્રણાલીકાને સ્પિક્ટાઈથી વળગી ન રહેતાં, સમયને ઓળખીને જ આગળ ધપવાનું છે. સામુદાયીક જાગૃતિ-પૂર્વકનું તેમનું આવું પ્રયાણ જ આગે વધોની ઘોષણા-પૂર્વકની સમૂહગત કુચ જ આપણી ઉન્નતિ અને પ્રગતિ માટેના ધ્યેયની નજીક લઈ જશે.

જૈન સમાજમાં અને તેમાંપણ ખાસ કરીને શ્વેતામ્બરે ના દેરાવાસી તેમજ સ્થાનકવાસી વિલાગોમાં સાધુઓની સંખ્યા મોટા પ્રમાણમાં છે વળી છેલ્લા

સાધુ વર્ગનું પચાસેક વરસોમાં આપણા દેરાવાસી સમુ-
વર્ચસ્વ દાયમાં એકના સ્થાને ૭૦-૮૦ જેટલા

આચાર્ય લગવાનો-સૂરિપુંગવો અમુલ્ય લાભ આપી રહ્યા છે. ચતુર્વિધ સંઘમાં તેમનું સ્થાન કંઈક અનોખું જ છે. કુદકે અને ભુમ્મકે આગળ વધતા આ જ્ઞાન-યુગના આધુનિક પ્રગતિસાધક જમાનામાં પણ આપણા સમાજમાં સાધુવર્ગનું સમાજના આગેવાનો તરીકેનું તેમનું અગ્રસ્થાન જળવાઈ રહ્યું છે. શ્રદ્ધાળુ ધનિકવર્ગ તેમના એક શબ્દ માત્રથી કંઈપણ લાંબો વિચાર કર્યા સિવાય હઝારો રૂપયા ખર્ચ કરવા તયાર થઈ જાય છે. તેમની ભલામણના પુસ્તક પ્રસિદ્ધિ માટે કે તેમનો અભ્યાસ આગળ વધારવા માટેની દરેક પ્રકારની અનુકુળતાઓ કરી આપવા માટે, એકાદ બે જ સાધુઓ માટે પણ મોટા મોટા પગારના જૈનેતર શાસ્ત્રીઓને ખાસ રોકી લેતાં. સમાજ લેશ માત્ર ખર્ચકાતો નથી. સફલાગ્યે શ્રી સંઘના રીઝર્વ ફંડો પણ આવા પ્રસંગે ખુલ્લા થઈ જાય છે. ચોમાસું રહેવા માટેની

વિનંતિનો સ્વીકાર થતાં જોવા સંઘને આવા શાસ્ત્રીઓના પગાર વગેરેના મોટા ખર્ચો કબુલી લેવા પડે છે એટલે મને કે કમને આંગણે ધોળો હાથી ખાંધ્યા જેવી સ્થિતિ થઈ પડે છે. આમાનુશ્રામ વિહાર દરમીયાન ઉપદેશધારા જોતી મુકવાની તેમને અનુકુળ તકે સાંપડતી હોવાથી તેમજ સામાન્યરીતે ગમે તેવા શક્તિશાળી ગૃહસ્થ કરતાં મુનિ મહારાજના ઉપદેશની અસર સમાજના મોટા ભાગ ઉપર તો કંઈક ચમત્કારો અને અદ્ભૂત જ થઈ પડે છે. તેમનો પડયો ખોલ ઝીલી લેવાને અનેક ભક્તજનો ખડેપગે તૈયાર જ હોય છે. ધીમે ધીમે એક બીજાનો સહવાસ વધતાં આ સંબંધ એવા પાટે ચડી જાય છે કે પ્રખર વક્તા કે વાચાળ ઉપદેશકના દષ્ટિરાગી ભક્તજનોનું મંડળ મોટા મોટા શહેરોમાં સ્થપાઈ જાય છે અને તેમાં પછીથી બીજા કોઈનો ગજ વાગતો નથી. સમાજમાં એવો વર્ગ હજુપણ અસ્તિત્વ ધરાવતો જણાય છે જે એવી મનોદશા ધરાવતો હોય છે કે સૂરિ-મહારાજ માથે હાથ મુકે એટલે તેના નસીબ આડે રહેલ પાદડું ખસી જાય અને પોતે લાખપતિ થઈ પડે.

જોનેતર સમાજના સાધુ વર્ગ કરતાં અનેક દૃષ્ટિએ આપણા સાધુ વર્ગ ઉંચી કક્ષામાં રહી શક્યો છે અને તેથીજ સમાજ ઉપરનો અગ્રેષ્ઠ તરીકેનો તેમનો કાબુ અને પકડ હજુ ધરાવતો જળવાઈ રહ્યા છે. તેમના તરફની શ્રાવક સમુદાયની માનવૃત્તિ અને ભક્તિમાં પણ કંઈ ઉણપ જણાતી નથી. વળી સદ્ભાગ્યે પ્રખર શક્તિશાળી, વિદ્વાન અનુભવી અને કાર્યદક્ષ સાધુ વર્ગને જૈનધર્મ અને જૈન

સમાજના સાચા અભ્યુદય-ઉત્કર્ષ કે પ્રગતિ સાધવા માટેનો અવાર નવાર અનેક તકો મળતી રહે છે તેમજ તે તકોનો સફળ ઉપયોગ કરી લેવા માટે પણ તેમને પુષ્કળ સમય ફાળવેલો હોય છે. સમાજ તેમની આજ્ઞાને શીરોધાર્ય માની લઈ આડા અવળા વિચારો બાબતે ઉપર મુકી, તેમને અનુસરવા ખડે પગે તૈયાર જ હોય છે. આ પ્રકારની અનેક વિધિ અનુકુળતા અને સગવડભરી પરિસ્થિતિ છતાં પણ તેમનાં તરફના પૂરતા માનપૂર્વક દીલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે આ બાબતમાં સામાજિક ઉત્કર્ષ કે અભ્યુદય સાધવામાં ગૃહસ્થ આગેવાનો જેટલીજ બલકે તેથી વિશેષ આ વર્ગે પણ ઉપેક્ષા અને ઉદાસીનવૃત્તિ જ દાખવ્યા છે અને તેથીજ નજીકનો ભુતકાળ ગૌરવવંતો બેવાને આપણે ભાગ્યશાળી બની શક્યા નથી. બેશક આપણે ઉત્સવો કે ઉદ્યાપનો, પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવો કે ઉપધાન પ્રસંગો ઘણા ઘણા સંપૂર્ણ ધામધૂમપૂર્વક ઉજવ્યા પરંતુ સમાજની સાચી ઉન્નતિ

કે સર્વાંગી વિકાસ તરફ જોઈએ તેટલું સમાજના સ-લક્ષ્ય કોઈએ આપ્યુંજ નથી. હોંમત સાથે વર્ગી વીકાસ નિરંતરતાપૂર્વક કહેવું જોઈએ કે આંગણીના તરફ એ વર્ગ-ટેરવા ઉપર ગણી શકાય તેવા ગણ્યાની ઉદાસીનતા. ગાંઠ્યા અપવાદ સિવાય આ વર્ગે સમા-

જની સર્વદેશીય ઉન્નતિનો કદી પણ વિચાર કર્યો હોય તેમ જણાતુંજ નથી. રાજ્ય સર્જક કે વિરોધીઓના આક્રમણ પ્રસંગે તેમાંથી અસ્તિત્વ ધરાવતા ચોતાના તીરોને બચાવી લેવા માટેની જૈનસમાજની

શકિત કે સામર્થ્યનો ખ્યાલ રાખ્યા સિવાય-સમાજના સંખ્યા જળમાં ઘટાડો થઈ ગયા છતાં પણ નવા નવા તીર્થો ઉભા કરી, તેની વ્યવસ્થા માટે નવી નવી પેઢીઓની સ્થાપના કરી જૈનસમાજની પોતાના તમામ તીર્થોની રક્ષા કરવાની જવાબદારીમાં બેહદ વધારો કરી દેવામાં આવ્યો છે. ભવિષ્યનો લાંબો વિચાર કર્યા સિવાય આ રીતે પોતાની માન અને કીર્તિની ભુજને તૃપ્ત કરવામાં આવી છે. પ્રાચીન તીર્થો તો કંઈક ભુલાતા જાય છે તેની ખેવના કરવામાં આવી નથી. હાલમાં જ ઉપસ્થિત થયેલ શ્રી કેશરીયાજી તીર્થ ઉપરનું ઉદેપુર રાજ્યનું આક્રમણ આપણને અનેક ધા મુંઝાવી રહ્યું છે. તીર્થ ઉપરની શ્વેતામ્બર પક્ષની મુળ-ભુત માલેકીનો હક ઉડાડી દેવામાં આવ્યો છે દ્વજદંડ પ્રકરણમાં શ્વેતામ્બર-દીગમ્બર પક્ષે વકીલો-બારીસ્ટરોમાં લાખો રૂપૈયાનો ખર્ચ કેસ લડવામાં કર્યો તેના ઉપર પાણી ફેરવી, વરસો સુધી કેસ અભરાઈ ઉપર રાખી મુકી છેવટ શુદ્ધ ન્યાયની હાંસી થાય તેવો ફેંસલો અપાયો છે અને કલમના એકજ અપાટે તીર્થના ભંડારમાંથી રૂપૈયા પંદર લાખની ઉઘાડે છોગે ધોળે દીવસે લુંટ કરવામાં આવી છે- આ વિષયની વિસ્તૃત ચર્ચા અપ્રસ્તુત છે છતાં પણ રાજ્ય સત્તાના આવા આક્રમણે આપણને અનેક બાબતોમાં વિચાર કરતા કરી મુકે તેવી સ્થિતિમાં મુકી દીધેલ છે. દેવદ્રવ્યનો સંગ્રહ-વૃદ્ધિ અને તેના ઉપયોગ માટેના જવલંત પ્રશ્નો પાછા તાજ થયા છે અને સંઘના નેતાઓની આંખો પાછી ખુલી ગઈ છે.

આપણો સાધુ વર્ગ પરંપરાની પ્રણાલીકામાંજ તણા-
યે જાય છે. ધામધુમ અને દેખાવો કરવાના વ્યામોહમાં
ફસાઈ જઈ, દીર્ઘ દૃષ્ટિ કે વિશાળ ભાવનાપૂર્વક સાચી
પ્રગતિની દીશા તરફ નથી કેળવ્યું સામુદાયીક વિચાર-
બળ કે નથી આપ્યું સમાજને સાચું માર્ગ દર્શન કે નથી
કોઈ રચનાત્મક કાર્યક્રમનો આરંભ કરાવ્યો કે, નથી દીપા-
વ્યું સમાજનું નેતાપદ. સમાજના વીચારશીલ કાર્યદક્ષ
પુરૂષોએ સર્વથાહી દૃષ્ટિથી તેમના તરફ મીટ માંડી કેવી
કેવી ઉદાત્ત ભાવનાઓના સ્વપ્ના સેવ્યા હશે તેમાં નિરાશાજ
પ્રાપ્ત થયેલી જણાય છે.

હજીપણ ‘જાગ્યા ત્યાંથી સવાર’- ‘ભુલ્યા ત્યાંથી ફરીથી
ગણો’-એ સૂત્રો અનુસાર તેમજ Better late than never
ની ઈંગ્રેજી કહેવત મુજબ સતકાર્ય કદી
એ વર્ગ મન- પણ હાથ ધરવામાં ન આવે તેના કરતાં
ઉપર દ્યે તો મોડું મોડું પણ હાથ ધરવામાં આવે તે
હજી પણ સ- વધારે યોગ્ય ગણાય એ મુદ્દો ખ્યાલમાં
માજ પ્રત્યેનું રાખી, તેમના સાધુ ધર્મને લેશમાત્ર ક્ષતિ
ફણ અદા કરી- ખેંચાડ્યા સિવાય સમાજોત્થાનના
શકે. કાર્યમાં તેઓ ઘણું ઘણું કરી શકે તેમ

છે જળરજસ્ત ફાળો આપી શકે તેમ છે
પરંતુ તે માટે કંઈક હૃદય પલટાની દૃષ્ટિકોણ (angle of vision)
બદલવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે. કેવળ સંપ્રદાય દૃષ્ટિ
કે સંકુચિત મનોવૃત્તિઓને તીક્ષ્ણલી આપવાની જરૂર છે.
જે સમાજ ગમે તેવા કપરા કાળમાં પણ તેમની હરેક

પ્રકારની જરૂરીયાતો અને માગણીઓ પુરી પાડવા માટે હજારો રૂપૈયાના ખર્ચના ભોગે પણ ખડે પગે તૈયાર રહે છે તે સમાજના ઉજવણ ભાવીના ઘડતર માટે તેમણે એક પણ તક જતી કરવી જોઈએ નહીં—તે સમાજની સાચી સાર્વત્રીક ઉન્નતિ માટે તેમણે હમેશા પ્રયત્નશીલ રહી સમાજ પ્રત્યેનું રૂણ અદા કરવા માટે પાછી પાની કરવી જોઈએ નહીં.

રાજકીય ક્રાંતિની સાથે સામાજિક ક્રાંતિના ભણુકારા પણ વાગી રહ્યા છે ત્યારે સમસ્ત દેશભરની વિશાળ સમાજનું આપણો જૈન સમાજ પણ એક માતળર પ્રત્યેક વ્યક્તિ કોમ તરીકે મુખ્ય અંગીભુત તત્ત્વ હોવાથી ની ફરજ તેમજ આપણી સ્વતંત્ર જૈન સંસ્કૃતિની એક વિશિષ્ટ સંસ્કૃતિ તરીકે ગણના થતી હોવાથી આપણે કેવળ ઉદ્ધત્સીન વૃત્તિ ધારણ કરી, કુંભકર્ણની નીદ્રામાં સુશુપ્ત દશામાં ઘોર્યો કરીએ તે શોભાસ્પદ ગણી શકાય નહિ. આવા અનુકુળ વાતાવરણમાં તો આગળ વધનાર માટે ઢાળ આવ્યો છે માટે મને કે કમને દોડવું જ પડશે એવી ગણના રાખી સમાજના આગેવાનોએ—ભલેને ગૃહસ્થ હોય કે સાધુ હોય—પ્રત્યેક સમાજ ઉન્નતિના યજ્ઞ—કાર્યમાં પોતા તરફનો સર્વશ્રેષ્ઠ—યશસ્વી ફાળો તન, મન અને ધનથી અવશ્યમેવ આપવો જ જોઈએ.

શ્રી વીર પરમાત્માની ‘ સવીજીવ કડ્ડં શાસન રસી ’ ની ઉદ્ધત્ત ભાવના વીરના સંતાનો તરીકેનું ગૌરવ ધરાવતા

આપણે ખરેખર ફક્તીતાર્થ કરવી હોય. તો વસુધૈવ કુટુંબ વસુધૈવ કુટુંબીકની લાવના પુર્ણ સ્વરૂપ ખની લાવના ખીલવવી જોઈએ પરંતુ તે પહેલાં સાચી

પરમાર્થવૃત્તિથી વસુધૈવ કુટુંબીક અને સ્વામિવાત્સલ્યની વિશુદ્ધ લાવવાનું સાચુ સ્વરૂપ આપણે સમજી લેવું જોઈએ. માન-પ્રતિષ્ઠા કે કિર્તિની ભુખ સંતોષવા હઝારો રૂપિયાના ખર્ચે સ્વામિવાત્સલ્ય કે નોકારશી કરનારા ગૃહસ્થની પાસે આવા સંઘ જમણને ખીજેજ દીવસે કેળવણી માટે કે ઉઘમે ચડવા માટે કંઈક મદદની માંગણી કરવા જનારને કેવો નિરાશાજનક જવાબ મળે છે તે ઘણા લાંબાના અનુભવનો વિષય છે. હવે તો આપણને કાળ બળના પ્રતાપે વિધવિધ પ્રકારના અનુભવપૂર્ણ અનેક ધોષ પાઠોના પ્રભાવો, સાચું માર્ગદર્શન મળતાં સમજાવું જોઈએ કે કેવળ નિઃસ્વાર્થ બુદ્ધિથી, પરમ સેવા ધર્મની વૃત્તિથી, તન, મન અને ધનથી સમાજ ઉન્નતિના સર્વાંગી વિકાસ

કાર્યને ચત કિંચતપણે આગળ ધપાવનાર ૩૬ રાહ-રશ્મો સ્વામિવાત્સલ્યની લાવનાને ચારે બાજુથી માં ધરમુળના પુષ્ટ બનાવી રહેલ છે. આ રીતે અનેક બાળ-કેરકારની જરૂર તોમાં પરંપરાગત પ્રણાલીકા અને ૩૬ રાહ-રશ્મોમાં આપણે ધરમુળથી ઘણા ઘણા દેશકારો કરવાના રહે છે. સ્થિતિયુક્ત અને રૂઢીચુસ્ત લાંબાંના આખું દફતર (Port folio) વિશારદ સમાજશાસ્ત્રીની બારીક નજરની તપ્તીક્ષા અને સમાલોચના પૂર્વની સાફ સૂચી માગી રહેલ છે. આવા જરૂરી સુધારાનાં કાર્ય સફળી સમજણ અને

ડહાપણુપૂર્વકની બનતી ત્વચ્ચે હાથ ધરવા પ્રમાદમસ્ત રહીશું તો પછી પરિવર્તનશીલ જમાનાના પ્રખર બળને અગરતો રાષ્ટ્રીય પ્રબળીય સરકારની રાજ્યસત્તાના પ્રતાપને આધીન થઇ લાચારીથી સામાજિક સુધારા આપણે સ્વીકારી લેવા પડશે અને તે વખતે ઘણું મોડું થયું હશે.

જૈનધર્મ અને જૈનસમાજની પ્રાચીન-ભુતકાલીન જાહેરાતો, અર્વાચીન પરિસ્થિતિનો, ઉત્તરોત્તર ક્ષીણ થતી જતી આપણી સામુદાયિક શક્તિનો, વર્તમાન દશાનો, સમાજનું સુકાન કેવા મહાનુભાવ પુરૂષોને સોંપવું જોઇએ તે બાબતનો આગેવાનોના ગુણ-દોષ અને ત્રુટીઓના સવિસ્તર વીવેચન સાથે કાર્યસિદ્ધિ માટે સમાજને તેના પ્રત્યેક અંગીભુતો-મેમ્બરોની મદદની કેટલી બધી જરૂર છે તે બાબતો, સમાજની અવનત દશા થઇ પડવાના કારણો વશે-રેનો આપણે સર્વગ્રાહી દૃષ્ટિએ વિચાર કર્યો. હવે આધુનિક સમયને અનુલક્ષીને ધરાવેલ લક્ષ્યમાં રાખીને બંનેનો ઉત્કર્ષ કેમ થાય, તે બાબે કંઈક સમાલોચના મનનપૂર્વકની વિચારણા કરીએ. ભુતકાળના સર્વદેશીય અનુભવને આગળ કરી નગર સન્મુખ રાખી, જૈનેતર સમાજે કંઈ રીતે આગળ બધી રહી છે તેનો વિશાળ દૃષ્ટિથી ધરાવેલ અભ્યાસ કરી આપણા ઉત્કર્ષ માટે ધર્મ અને સમાજના ઉજવણ ભાવિના ઘડતર માટે કંઈક સંગીત યોજનાઓ તૈયાર કરી ને સમાજ સન્મુખ યોગ્ય વિચારણા અને ચર્ચા માટે રજૂ કરવાની રહે છે. પ્રથમ દરજ્જે સામુદાયિક ક્રિયાઓ અને ઉત્કર્ષ માટે સમાજનું વિચારણા બળ કેળવવાની અનિવાર્ય

જરૂર છે. કુદકે અને ભુસ્કે આગળ વધતી જૈનેતર સમા-
જની હરોળમાં રહેવા જેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કર્યા પછી જ-
કંઈક આગળ વધવાનો વિચાર કરી શકાય. નવયુગના આ-
જમાનામાં સાર્વત્રીક ઉત્કર્ષ માટેના અનેકાનેક પ્રયત્ન સાધનો
આપણી સન્મુખ ભર્યા પડ્યા છે તેનો ખરાબર પુરેપુરો
ઉપયોગ કરવામાં આપણે જરા પણ કચાશ રાખવી જોઈએ
નહી. પ્રમત્ત કે સુશુભ દશામાં બે પરવાઈથી પડ્યા રહે-
વાનું આપણને હવે પાલવે તેમ નથી.

રાજકીય, ઔદ્યોગીક, ધાર્મિક કે સામાજિક તમામ
ક્ષેત્રોમાં આગેકૂચ માટેની સામુદાયિક હીલ-
વર્તમાન સ-ચાલો એને પ્રવૃત્તિઓની ધરખમ યોજનાઓ
મચનું અનુકુળ તયાર કરી. તેની રૂપ-રેખા અનુસાર આગે-
વાતાવરણ, કદમનોજ આ જમાનો છે. સહકાર અને
સંગઠન પૂર્વકની સામુદાયિક પ્રવૃત્તિ જ,
સાચું માર્ગ દર્શન અને હૃદયપૂર્વકની સેવાભાવી આગેવા-
નોની દોરવણી મળતાં સહેલાઈથી કાર્યસીદ્ધિ કરી શકે તેમ
છે. સચેત અને જાગૃત થઈ જોરથી ખાણી ખખડાવવાની જરૂર
છે. નાના તળાવ કે મોટા સરોવરમાં એકાદ નાની કાંકરી
ફેંકવા માત્રથી તે જગ્યાએથી પાણીના કુંડાળા વળવાની
શરૂઆત થતાં તે છેવટ ચારે બાજુના કીનારા સુધી ફેલાતા
જાય છે મુદ્દાની હકીકત ધ્યાનમાં રાખીને સમાજના આગે-
વાનોએ પ્રત્યેક બાબતોમાં આન્દોલનો જ બેઠતા કરી દેવાની
જરૂર છે દેશભરની વર્તમાન પરિસ્થિતિ જોતાં દેશ-કાળના
પરિવર્તનો સર્વ રીતે આપણને મદદ કરવા તયાર છે.

તો એક પણ તક નિર્થક જવા દેવી જોઈતી નથી.

ધાર્મિક તેમજ સામાજિક ઉત્કર્ષના મહાભારત કાર્યમાં
 દેશભરનાં જૈનસ્વયંસેવકોની અસાધારણ
 સેવાભાવી મદદ મેળવવાની જરૂર છે. તેઓનો સાથ
 અને કાર્યદક્ષ અને સહકાર, તેમણે વ્યવસ્થાપૂર્વક મેળ-
 નેતાઓની વેલી તાલીમ અને જમાવેલી તાલબદ્ધ
 પ્રાથમિક પ્રવૃત્તિઓ તેમનો હૃદયંગમ સેવાભાવ અને
 જરૂરીયાત ઉત્તમશીલ્પ (discipline) તેમનું વિનીત
 અને નિડરતાપૂર્વકનું વર્તન, ખડતલ
 શારિરીક બંધારણ-વગેરે અનેક બાબતો સમાજનું વિચાર-
 બળ કેળવવામાં, તૈયાર કરવામાં આવેલ યોજનાઓની રૂપ-
 રેખા સમજાવવામાં, આબુબાબુના વાતાવરણને દરેક રીતે
 અનુકુળ બનાવી લેવામાં, રચનાત્મક કાર્યક્રમને આગળ
 ધપાવવામાં આપણને ઘણી ઘણી રીતે મદદગાર અને ઉપ-
 યોગી થઈ પડશે. આવા નવલોહીયા-ઉત્સાહી યુવાનોને
 સાચી દોરવણી આપવા માટે સાચા દીલના, સેવાભાવી,
 વ્યવહારકુશળ અને કાર્યદક્ષ આગેવાનોની આપણે પ્રથમ
 દરજ્જે પ્હેલી જરૂર છે. તેવા આગેવાનો મોટી સંખ્યામાં
 એકદમ ન મળી શકે તે બનવા જોગ છે તેમ છતાં પણ
 રાષ્ટ્રીય હિલચાલની આગે કુચમાં દેશભરની તમામ પ્રજાઓ
 સાથે હાથમાં હાથ મીલાવીને જૈનપ્રજાએ પણ સારો ફાળો
 આપ્યો છે તે જોતાં, યુદ્ધ સમયે જ્યારે યુદ્ધની નોખત ગડગડે
 છે, દેશ ભરની પ્રજાને હાકલ કરતાં રણશીંગડાં કુંકાય છે
 અને ભાટ-ચારણો (પુરાતન કાળના યુદ્ધ સમયના મુખપત્રો)

ખીરદાવલી જોશભેર લલકારે છે ત્યારે ક્ષાત્રતેજ ધરાવતા-
ક્ષાત્રવટ જાળવી રહેલા નવસોહીઆ યુવાનો આપોઆપ રણુ-
મેદાનમાં હિંમતભેર ઉતરી પડે છે તેની માફક જ આ નવ-
યુગના ક્રાંતિકારક જમાનામાં સામાજિક ક્રાંતિ માટેનો શાંખ-
ધ્વની થતાં, સામાજિક ઉત્થાન માટેની ગગનભેદી ગર્જના
થતાં, આગેકદમના સૂત્રોને પડકાર થતાં, સત્ત્વહીન કાચા
પોચા-માયકાંગલા સ્વાર્થનિષ્ઠ આગેવાનો ને ધકેલી પાડી,
જોઈએ તેવા જ સાચા, સમર્થ, તેજસ્વી પ્રમાણીક અને
સેવાભાવી આગેવાનો આપોઆપ આગલી હરોળમાં આવી
રણુમેદાનના મોરચાનું તેમનું યોગ્ય સ્થાન સંભાળી લેશે
એવી આશા તદ્દન અસ્થાને જણાતી નથી.

સમાજ-ઉત્થાનના પ્રારંભકાળમાં-શરૂઆતમાં આવી
કેટલીએક મુશ્કેલીઓ ઉભી થવાની જ
મુખ્ય મુખ્ય તેનો સામનો કરવા માટે આપણે તૈયાર
કેન્દ્રસ્થાનોમાં રહેવું પડશે અને ભાવી વધારે ઉજ્જવળ
સ્થાપવા અને જ્વલંત બનાવવા માટે આગેકુચ
જોઈતા સેવા- માટેના તમામ પ્રબળ સાધનોનું સંગઠન
મંડળો અને કરવા સમાજની તમામ વ્યક્તિઓનો ઉલટ-
સેવાસંકેતો ભેર સહકાર મેળવવા તેમજ થનગનતા
સેવાભાવી યુવાનોને તેમજ ઉત્સાહી સ્વયં-
સેવક ભાઈઓને સીધું અને સરલ માર્ગદર્શન આપવા સાચી
દોરવણી આપવા માટે મોટી સંખ્યામાં જોઈતા આગેવાનો
મેળવવા મુંબઈ-અમદાવાદ જેવા જૈન કેન્દ્રસ્થાનોમાં લોક-
સેવા સમાજ કે સર્વન્ટસ્ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી જેવી

જૈન સંસ્થાઓ—જૈન સેવામંડળો અને સેવાસદનો ઉભા કરવા પડશે. જૈન ધર્મ અને જૈન સંઘની સાર્વત્રીક ઉન્નતિની સાધના જેવા પરમ ઉપકારક અને એકાંત હીતકારી કાર્ય માટે સાધુ વર્ગ તરફથી આપણે જોઈએ તેટલી મદદ મેળવવા ભાગ્યશાળી થયા નથી એટલે આવી સંસ્થાઓની તાત્કાલીક આવશ્યકતા અનિવાર્ય જણાય છે. ભારતીય જૈન સ્વયંસેવક પરિષદ તરફથી તાજેતરમાં જ ઉભું કરવા ધારેલ સેવાસદન તરફ આ પ્રસંગે સલામતીથી અંગુલી-નિર્દેશ કરી શકાય.

આવા સેવાસદનો પ્રત્યેક મહોટા મહોટા શહેરોમાં સ્થાપન કરવાની જરૂર છે. જીંદગીભર-મરણપર્યંત-જૈન ધર્મ અને જૈન સમાજની તદ્દન નિઃસ્વાર્થ વૃત્તિથી સેવા કરવાનું પ્રત લેનારા, શ્રી જૈન સંઘનું સાચું અને અનેક દેશીય સ્વામીવાત્સલ્ય કરવાની પ્રતિજ્ઞા લેનારા, પોતાનું સર્વસ્વ જૈન સમાજ (ચતુર્વિધ જૈન સંઘ) ને ચરણે ધરી દેનારા ભાઈઓ તથા બહેનાના મંડળો ઠેક ઠેકાણે ઉભા કરવાની જરૂર છે. સેવાવૃત્તનો લેખ ધારી આ વર્ગ ગૃહસ્થ અને સાધુ સમુદાય વચ્ચે સાંકળની કડી રૂપ બની રહેશે અને ધાર્મિક તેમજ સામાજિક ઉન્નતિના કાર્યનો ચેગ પુર જોસથી વધારી શકશે.

આ સ્થાને નિડરતાપૂર્વકની હીમત સાથે કહેવાની જરૂર જણાય છે કે ચતુર્વિધ જૈન સંઘમાં અગ્રસ્થાન ધરાવતા સાધુ વર્ગે નિર્રર્થક ચર્ચાઓ, વાદ-વિવાદો અને અંદર-

અંદરની કલેશવર્ધક ઝગડાખોરી અને અંગત આશ્વેષાત્મક ગલીચ પ્રવૃત્તિઓમાં જેટલા સમયની, શક્તિની અને દ્રવ્યની ખર્ચાદી કરી છે તે જો ધાર્મિક અને સામાજિક ઉન્નતિના માર્ગે વપરાયા હોત તો જૈન સંઘની વર્તમાન પરિસ્થિતિ કંઈક અવનવીજ ભાત પાડી રહી હોત. જન સાધુ ઉપદેશજ આપી શકે પણ આદેશ કરી શકે નહીં એવી કોઈ દલીલ કદાચ તેમના બચાવમાં આગળ કરવામાં આવે તો તે ઘડી ભર પણ ટકી શકે તેમ નથી. તેમનો ચાલુ વ્યવસાય અને અનેક વિધ પ્રવૃત્તિઓનું ખારીક નિરિક્ષણ કરવામાં આવતા સાફ સાફ જોઈ શકાશે કે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરતાં ધાર્મિક અને સામાજિક ઉત્કર્ષનું કાર્ય જૈનશાસનના જવલંત ઉદ્યોતમાં પરીણમતું હોવાથી શતગણું કલ્યાણકારી અને સ્વ પરહીત-સાધક હોવાથી પરમ ઉપકારક કાર્યોની કોટીમાં મુકી શકાય તેમ છે એટલે ઉપરોક્ત ધાર્મિક સિદ્ધાંતને લેશમાત્ર પણ ક્ષતિ ખેંચાડયા સિવાય તેઓ જૈનધર્મના અને શ્રી સંઘના ઉત્કર્ષ માટે ઘણું ઘણું કરી શકે તેમ છે અને ધર્મના ઉદ્યોતના કાર્યમાં તેમજ શ્રી સંઘની સાર્વત્રીક અભ્યુદયની દિશામાં તેઓ ધારે તો મ્હોટો ફાળો આપી શકે તેમ છે. ભુતકાળના ઔરવવંતા સમયમાં આ વર્ગ તરફથી સામાન્ય પ્રસંગે કે શાસન ઉપરના આક્રમણ પ્રસંગે જયવંતા જૈન શાસનના ઉદ્યોત માટે અને જૈન સંઘના રક્ષણ નિમિત્તે જે જે મહાન્ કાર્યો ઉપાડી લેવામાં આવ્યા છે તે બધાની ગણના કરવા યેસીએ અને તેના સવિસ્તર વિવેચનમાં ઉતરી જઈએ તો લેખ ઘણો લાંબો. થઈ જવાનો ભય રહે છે એટલે જ તેના નિર્દેશ માત્રથી જ સતોષ માનવાનો રહે છે.

આધુનિક સમયને તેના ખરા સ્વરૂપમાં, વિશાળ દૃષ્ટિથી ચર્ચાથી નજરથી દેશ-કાળના યથોચીત વિચારપૂર્વક ખરાખર ઓળખી લેવો જોઈએ અને તેમ થાય તોજ વર્તમાન સમયના તમામ અનુકુળ સાધનોનો પુરેપુરો લાભ લઈ શકાય-વિવેકપૂર્વક તેનો ઉપયોગ કરી શકાય. ધાર્મિક સાહિત્યના પ્રકાશન અને પ્રચાર માટે પણ પરંપરાને કે કેવળ સંપ્રદાય દૃષ્ટિને બાંધી ઉપર રાખી અનેક જૈનેતર સંસ્થાઓ જે રીતે ધાર્મિક ઉદ્યોગનું આયુષ્ય પ્રશસ્ય કાર્ય આગળ ધપાવી રહી છે તેનો તેમજ જે રીતે સામાજિક સર્વાંગી વિકાસ સાધી રહી છે તેનો ખરાખર-સારગ્રહી નજરથી અભ્યાસ કરો ધાર્મિક અને સામાજિક ઉન્નતિનાં કાર્યમાં પ્રત્યેક જૈન વ્યક્તિએ-સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક કે શ્રાવિકા-દરેકે પોતા તરફનો વિશિષ્ટ ફાળો આપવા કમર કસવી જોઈએ.

કેવળ આત્મ કલ્યાણના માર્ગમાં જ મસ્ત રહેનારા, સમાજના નિકટ સંસર્ગમાં કદીપણ નહીં આવનારા, સમાજથી દૂર રહી પ્રાચીન જંગલોમાં કે પર્વતની ગુફાઓમાં જ વાસ કરીને જ્ઞાન, ધ્યાન અને યોગાભ્યાસમાં આગળ વધનારા, ભમતા રામ જેવા અગધુત યોગી શ્રી આનંદધનજી કે શ્રી ચિદાનંદજી ઉર્ફે કર્પુરચંદ્રજી જેવા સાધુ પુરુષોનો પ્રશ્ન તદ્દન નિરાળો અને જુદો જ છે જો કે તેઓ પણ પોતાના શાસ્ત્રીય અભ્યાસ અને યોગસાધનાથી પ્રાદુર્ભૂત થયેલ અને વૃદ્ધિ પામેલ અપૂર્વ અનુભવ (જેને તેમના પદોમાં એક કાયમના મિત્ર તરીકે ઓળખાવેલ છે) નો સમાજને અમુલ્ય લાભ પોતાની કૃતિઓથી અને જીવન-

ભરના પરમ આદર્શરૂપ ચારિત્રથી આપી ગયેલ છે. બાકી ભણ્ય-આલીશાન મહાલયોમાં રહેનારા, સમાજ સાથે ગાઢ સંસર્ગમાં આવનારા-પોતાના દૃષ્ટિરાગી ભક્તજનો સાથેનો અપ્રતિમ સંપર્ક સાધનારા-ખાનગી ગોષ્ઠીઓ અને ગુફાઓમાં મશગુલ રહેનારા, સારા દી નભર વિષ્ટીઓ ચલાવનારા, ભાવિક-શ્રદ્ધાળુ ધનિક વર્ગ ઉપર અનેક પ્રકારની મત્તા અને વર્ચસ્વ ધરાવનારા સાધુ સમુદાય પાસેથી તો જૈન સમાજ પોતાના ઉત્કર્ષ અને અભ્યુદય માટે અનેક પ્રકારની વિધ વિધ આશાઓના કીલ્લા બાંધે એ તદ્દન સ્વાભાવિક અને યોગ્ય જ છે. તેમનો ઉપદેશ-તેમની દોર-વૃણી-તેમનું માર્ગદર્શન સમયસરની ચેતવણી, સહૃદય સાથ અને સહકાર આપણને અનેકધા ઉપયોગી અને હીતકર થઈ પડે તેમ છે. પરંતુ વેા દીન કબ ?

પ્રથમ દરજ્જે-હાલ તુરત સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિને-સાધુ-સાધ્વી, શ્રાવક કે શ્રાવિકાને સમાજ પ્રત્યેની અનેક-વિધ જવાબદારીનો અને રૂણનો સાચો ખ્યાલ સચોટ રીતે થવો જોઈએ.

અનેક પ્રકારના પ્રત્યાઘાતી-વિરોધી બળોની અને કુદરતી કોપની વિનાશજનક આંધીઓમાંથી પ્રચારકાર્યમાં આપણે અનેક વખત પસાર થવું પડ્યું જૈનેતર સંસ્થા-છે છતાં પણ સફલાગ્યે આપણે ઉત્તરોત્તર યોના મુકા-વારસામાં મળેલું જે કંઈ ધાર્મિક સાહિત્ય બધે આપણે ગચાવી શક્યા છીએ-જાળવી રાખ્યું છે તે

સ્વલ્પ જાણુતો અભિમાન અને ગૌરવ લેવા જેવું છે અને પ્રયાસ તે હવે આપણે આ જ્ઞાનયુગના જમાનામાં ઉદારભાવે દુનિયાભરમાં પ્રચાર કરવાનું છે. છેલ્લા ૫૦-૬૦ વરસોમાં આપણે આ દીશામાં કંઈક ઠીક ઠીક કરી શક્યા છીએ પરંતુ ઈતર-ધર્મિઓના મુકાબલે આપણે પ્રયાસ ઘણો મંદ અને અલ્પ છે. જુદા જુદા પરદેશી ક્રીશ્ચિયનમીશનો દુનિયાના દૂર દૂરના દેશોમાં હાથે માઈલોની મુસાફરી કરીને, અનેક પ્રકારના જોખમો ખેડીને પહોંચી ગયા છે અને લાખો કરોડો રૂપૈયાના ખર્ચ પોતાના ધાર્મિક સાહીત્યના પ્રચાર માટે અને પોતાના ધર્મખંધુઓની સંખ્યામાં વૃદ્ધિ કરવા માટે અનેક પ્રકારની યુક્તિ-પ્રયુક્તિઓ પૂર્વક પારાવાર જહેમત ઉઠાવી રહ્યા છે. સેંકડો ભાષામાં ગાઈબલના તરજુમા કરાવી કરોડોની સંખ્યામાં તેની સેંકડો આવૃત્તિઓ બહાર પાડી ચુક્યા છે. ઠેર ઠેર તેમન ડિપ્ટે-શકો ધુમી રહ્યા છે. જીવન નિર્વાહની તેમજ બીજી અનેક પ્રકારની લાલચો આપી સ્વધર્મિઓની સંખ્યાબળમાં પણ વૃદ્ધિ કરી રહ્યા છે. મીશનરી કોલેજોમાં અને પ્રાઈમરી સ્કૂલો, મીડલ સ્કૂલો અને હાઈસ્કૂલો, કન્યાશાળાઓ વગેરેમાં ફરજિયાત ધાર્મિક શીક્ષણ આપી રહ્યા છે. મહોટી મહોટી હોસ્પિટલો ચલાવી લાખો મનુષ્યોને ઉત્તમ પ્રકારની વૈદકીય સારવાર અને સગવડ આપી પોતા તરફ આકર્ષી રહ્યા છે. આ બધું આપણે એકીટશે નીહાળી રહ્યા છીએ-તેનો લાભ પણ લઈ રહ્યા છીએ છતાં તેમાંથી જોઈતો બોધ-પાઠ ગ્રહણ કરી તે દીશામાં હજી પ્રયાણ શરૂ કર્યું નથી.

આવી પરગણુ ધર્મદા સંસ્થાઓ ઉભી કરવા પાછળ તેમજ તેને ચલાવવા પાછળ લાખો રૂપૈયાનું ખર્ચ કરવામાં આવે છે તેવા ખર્ચની પાછળે પાછ રસાળ ભૂમિમાં વવાતી હોઈ ઉગી નીકળે છે અને અનેક ગણી ફળદાઈ થઈ પડે છે. આપણી જૈન કોમ માતળર ગણાય છે, વળી આપણી સમાજમાં કરોડપતિઓ અને સેંકડો લાખપતિઓ તેમજ લાખો રૂપૈયાના ટ્રસ્ટ ફંડો છતાં આપણને તેના સહઉપ-યોગની દીશા જ હજી સુજી નથી. કેવળ પરંપરાથી ચાલ્યા આવતા રૂઢ પ્રવાહમાં જ તણાયા જઈએ છીએ. એકના એક ગાડા ચીલામાંથી ચાતરવાની હીંમત કે શક્તિનું દીવાળું જ ફૂંકયું છે. હીંદુ ભાઈઓ જેટલી પણ જાગ્રતિ કે વીવેક-બુદ્ધિ આપણે બતાવી શક્યા નથી. તેમને મુકાબલે આપણે કંઈક વામન જ દેખાઈએ છીએ.

સાહિત્યપ્રચાર અને જ્ઞાનવૃદ્ધિના કાર્યમાં સસ્તા સાહિ-ત્ય વર્ધક કાયાલય તરફથી ભિક્ષુ અખંડાનંદ જેવા પ્રખર શક્તિશાળી કાર્યકરની જીવનભરની અખંડ અને અવિરત સેવાના પરિણામે કેટકેટલા દળદાર પુસ્તકોની કેટલી સંખ્યામાં કેટલી આવૃત્તિઓ બહાર પાડવામાં આવી, જન સમાજે તદ્દન નજીવી કીંમતથી મળતા પુસ્તકોનો કેટલો બધો-કેટલા મોટા પ્રમાણમાં લાભ લીધો અને લીધે જાય છે તેનો વિચાર કરવાની પણ આપણને કુરસદ નથી. પુસ્તકોની કીંમત નજીવી રાખ્યા છતાં પણ સદર સંસ્થાનું ટ્રસ્ટ ફંડ લાખોની ગણતરીથી અંકાય છે તે કંઈ ઓછું ગૌરવપ્રદ નથી. સદર સંસ્થાના ઔદ્યોગિક કાર્ય કુશળતાના તેમજ

વિરલ સાહસીક પ્રવૃત્તિના પરીણામે હઝારો વાંચન-શોખીન બંધુઓ ઘણા ઓછા ખર્ચે એક નાની સરખી અંગત-ખાનગી લાયબ્રેરી ઉભી કરી શક્યા છે. આ સંસ્થા તરફથી પ્રગટ થયેલ પુસ્તકોની પસંદગી પણ ધર્મના અને નીતિના ઉચ્ચતમ ધોરણે થયેલી હોવાથી તે પ્રશંસાપાત્ર થઈ પડેલ છે. આ બધું સાહસ સંસ્થાના આત્મારૂપ ભિક્ષુ અખંડાનંદને જ આભારી છે.

હીંદી માસીક ‘કલ્યાણ’ના પ્રયોજકો અને પ્રબંધ કરતાઓ તરફથી પણ અમૈક પુણ્ય પ્રસંગો અને ધાર્મિક તહેવારોના પ્રસંગો ઝડપી લઈ, ખાસ-વિશિષ્ટ-સંકટો પૃષ્ઠોના દળદાર અંકો હઝારોની સંખ્યામાં આકર્ષક રીતે બહાર પાડવામાં આવ્યા છે અને તેનો અપૂર્વ લાભ ઘણી મોટી સંખ્યામાં જનસમાજ લઈ રહેલ છે તેનું પણ હજી આપણે આધુનિક-પાતળું અનુકરણ કરી શક્યા નથી. ‘પ્રબુદ્ધ જૈન’ જેવા પ્રૌઢ-મનનીય-શિક્ષાપ્રદ-ઉંડી વિચારણા માગતા ઉપયોગી લેખોને જ સ્થાન આપતું પ્રખર પાક્ષિક પત્રને આપણે ધરાવેલ અપનાવી શક્યા નથી. ઉત્સવો અને પ્રવેશ મહોત્સવો વરઘોડા અને સામૈયા જેવા પ્રસંગોના ભલકભર્યા અતિશયોક્તિપૂર્ણ વર્ણનોથી પાના ભરતા પત્રોથી-ભરતીયા જેવા લખાણોથી સંતોષ માની આપણે કુલાઈ જઈએ છીએ. જૈન સમાજના મોટા ભાગની મનોદશા આ બાબતમાં હજી ઉચ્ચ કક્ષાએ પહોંચી નથી. સાક્ષર-સીદ્ધહસ્ત લેખકો પાસે, યોગ્ય પુરસ્કાર આપીને પણ વિદ્વતા-પૂર્ણ લેખો તૈયાર કરાવી તેનો બહોળો પ્રચાર કરવાની

વૃત્તિ હજી આપણામાં ઉદ્ભવી જ નથી. ઉત્તમ અભિરૂચી
 ધરાવતો વાચક વર્ગ પણ હજી મહોટી
 કેવું પ્રકાશન સંજ્યામાં ઉભો કરી શક્યા નથી આપણા
 હાથ ધરવાની માસીકો કે પત્રો જૈનેતર વર્ગને, સાક્ષર
 જરૂર છે તેનું અંધુઓને હજી આકર્ષી શક્યા નથી જન
 દીગ્ દર્શન સમુદાય તેનાથી દૂર રહેતો જ જણાય
 છે-ઘણે અંશે માહેતી પણ ધરાવતો નથી

આવા સંયોગો વચ્ચે સાહીત્યપ્રચાર અને જ્ઞાનોદ્ધારના
 કાર્યમાં આપણે હજી ઘણું ઘણું કરવાનું રહે છે. જૈન
 તેમજ જૈનેતર સમાજમાં પણ ઉત્તમ છાપ પાડે-વખતો
 વખત માંગણી થતી રહે અને શિક્ષીત વર્ગમાં તેને માટેની
 અભિરૂચિ વધતી જાય દિન પ્રતિદિન વધતા જતા વાંચનના
 શોખને પુરતી તૃપ્તી મળે, ધાર્મિક અને નૈતિક જીવન, વિશુદ્ધ
 ચારિત્રપૂર્વક વિકાસક્રમમાં આગળ વધતું રહે, તેવા
 વિદ્વદ્ભોગ્ય તેમજ લોકભોગ્ય પ્રકાશનો પાણ્ડિના મુલ્યે
 પ્રસિદ્ધ કરવા માટેની વ્યવસ્થા ધપાવી રાખવી જોઈએ. આવા
 પરમ ઉપકારક અને જન હીત તેમજ લોક કલ્યાણના વૃદ્ધિ
 કરી શકે તેવા સાહીત્ય પ્રકાશન અને જ્ઞાનવૃદ્ધિ માટેના
 ભંડોળો અને ફંડોનો ઉપયોગ વીચેકપૂર્વક અને તરતમતાની
 દૃષ્ટિથી વીશેષ લાભદાયક રીતે થવો જોઈએ. દાન પ્રવાહની
 અતિ-સરણી આવા ફંડોની વૃદ્ધિ તરફ તેમજ નવા ફંડોની
 સ્થાપના તરફ વાળવી જોઈએ અને આવા ફંડોને ખાસ
 શીઝર્વ ફંડોની માફક તદ્દન સુસુપ્ત દશામાં નહિ રહેવા દેતા
 તેમજ બ્યાજ વગેરેથી કેવળ તેની વૃદ્ધિ કરીનેજ સંતોષ

નહિ માની લેતાં તેના કેવળ સંચય-સંગ્રહ અને વૃદ્ધિનું જ લક્ષ્ય નહીં રાખતાં, તેનો સતત ચાલુ ઉપયોગ યોગ્ય વ્યવસ્થા અને વીવેકપૂર્વક નીરંતર કરતા રહેવું જોઈએ. સાચી દીશામાં પ્રમાણીકપણે અને ઉત્સાહપૂર્વક કામ કરનારાઓ મેળવવાની જેટલી મુશીબત છે તેટલી આવા કાર્યો માટે આર્થિક મદદ મેળવવામાં નથી વણિકબુદ્ધિથી પોતાના દ્રવ્યનો દાનમાર્ગે ઉપયોગ કરનારાઓ વ્યવસ્થાપૂર્વક થતા કાર્યની યોગ્ય તુલના કર્યા પછી જ પુખ્ત વિચાર કરીને જ દાન કરવા પ્રેરાય છે. કાર્ય કરનારના અભાવે કવચિત્ કામ અટકી પડે છે પરંતુ નાણાની મુશ્કેલીથી સુવ્યવસ્થિત કાર્ય અટકી પડતું નથી. કામ કરનારાઓની સમાજમાં કંઈક પ્રતિષ્ઠા જામ્યા પછી તો નાણા મળતા જ રહે છે છેલ્લા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન તેમજ તે પછીના સમયમાં કેટલાક લાઇઓ ઘણી સારી કમાણી કરી શક્યા છે તેમની પાસેથી યોગ્ય મદદ મેળવવાની સમાજ કંઈક આશા રાખે એ તદ્દન સ્વાભાવીક છે. સમાજના અગ્રગણ્ય નેતાઓ પાસે

એકઠું થયેલ દ્રવ્ય અમુક દૃષ્ટિએ સમાજના

આધુનિક રીઝર્વ ફંડર્પ ટ્રસ્ટ જેવું છે. અને તેના **ધનિક પાસેનું માલીકને ટ્રસ્ટી** તરીકેની સ્થિતિમાં ગણી તેના **સંગ્રહીત દ્રવ્ય સહુઉપયોગ માટે દબાણ કરવા** અને તેનો **ટ્રસ્ટફંડ જેવું છે દ્વરુપયોગ થતો અટકાવવા સમાજ હકદાર એટલે ધનિકો છે.** એવી માન્યતાનો જમાનો નજીક આવતો તેના ટ્રસ્ટી છે જાય છે. સદ્ભાગ્યે-પુણ્યગળે પ્રાપ્ત થતા ધનનો માલીક પોતાને ટ્રસ્ટી તરીકે ગણે અને સદર

ધન પ્રાપ્તિમાં તેના કુટુંબીજનોની માફક સામાજિક બંધુઓનું ભાગ્ય પણ કંઈક અંશે કામ કરી રહ્યું છે એવી માન્યતા ધરાવતો ધનિકવર્ગ થાય એ ખાસ ઇચ્છવા યોગ્ય છે. આવા ઉદાર દીલના બંધુઓ જ સફલાગ્યે દાનેશ્વરીનું પદ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. સમાજ આવા બંધુઓ તરફ જ પોતાના સાચા અભ્યુદય માટે ઉત્સાહ અને ઉલ્લાસપૂર્વક મીટ માંડી રહેલ છે.

ધર્મનો સાચો ઉત્કર્ષ અને ઉન્નતિ એક હાથમાં તલવાર અને બીજા હાથમાં ધર્મ પુસ્તક રાખીને

તલવારથી કુદી પડવાથી કદી પણ થઈ શકતા નથી.

ઉત્કર્ષ સાધવાનો જમાનો આવા ધર્માત્મે અંતરના ઉમળકા કે હૃદયની લાવના રહીત હોવાથી તેમજ

આથમી ગયો છે બુદ્ધિગમ્ય ન હોવાથી લાંબી મુદત ટકી શકતા નથી તેમજ નૈતિક જીવનને તેની ઉચ્ચ કક્ષાએ ષ્ઠાંત્રાડી શકતા નથી, તેમજ

વળી કોઈના ખલા ઉપર કે છાતી ઉપર ચડી બેસીને કે શીરજોરાઈથી આ જમાનામાં ધર્મનો ઉત્કર્ષ સાધી શકાય નહીં. બુદ્ધિગમ્ય દલીલોથી હૃદયને જીતીને જ આપણું મન્તવ્ય અન્ય કોઈના મન ઉપર ઠસાવી શકાય. જીવો અને જીવવા ઘો (Live and let live) ના

વર્તમાન યુગમાં કેવા પ્રકારની જરૂર છે સુત્રને અનુસરીને સૌ કોઈએ પોતાના ધર્મશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો, પર મત સહીષ્ણુતાની કક્ષાથી આગળ વધીને સમભાવપૂર્વકનીવૃત્તિથી, સાદી અને સરલભાષામાં, સચોટ અને સંગીન દલીલપૂર્વક, કેવળ

સંપ્રદાય દષ્ટિ બાબુ ઉપર રાખીને નાની નાની પુસ્તિકાઓ દ્વારા પ્રસીદ્ધ કરીને વિના મુલ્યે કે નજીવી કીંમતે છુટે હાથે જનસમાજ સમક્ષ રજુ કરવા જોઈએ અને સમાજને તે સંબંધમાં ઉંડો વિચાર કરતી કરી મુકવી જોઈએ. ચાર સંજીવીની ન્યાયના ધોરણે અગરતો સાચી અને ખરી વસ્તુને કસોટી ઉપર કસી જોઈ સમાજ આપો આપ સાચી વસ્તુ જ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય હશે તે જ ગ્રહણ કરશે અને જીવનના વિકાસક્રમમાં આગળ વધવાં જીવનનો આદર્શ અને સાધ્ય વસ્તુનો નિર્ણય કરશે. આવા લોકોપકારક કાર્યોમાં કદાચ કે સંપ્રદાય દષ્ટિને ચીકટાઈથી વળગી ન રહેતાં સમાન ભાવથી કામ લેવાની પદ્ધતિ અંગીકાર કરી ઇષ્ટ કાર્યોમાં સફળતા મળે એ ધોરણે આગળ વધવું જોઈએ. આ વસ્તુને જ ધર્મનો સાચો અને વિશ્વવ્યાપક પ્રચાર અને શાસનનો જ્વલંત ઉદ્યોત કહી શકાય. આવા પ્રચારથી જ વિશ્વપ્રેમ અને વિશ્વજંઘુત્વની ભાવનામાં ઓતપ્રોત થએલી શ્રી વીર પરમાત્માની “સર્વજીવ કર્ત્ત્વ શાસન રસી”ની ભાવનાને સફળ અને સાર્થક કરી શકાય.

ધાર્મિક સાહિત્યના પ્રકાશન અને પ્રચાર કાર્યોમાં અન્ય અનેક સંસ્થાઓના ધીકતા પ્રચાર કાર્યના પ્રસ્તાવો અને અનુભવોને નજર સન્મુખ રાખી ધર્મના ઉદ્યોત અને ઉત્કર્ષની સાધના માટે આપણે ઘણું ઘણું કરવાનું રહે છે. ભગવદ્ ગીતાનો સફળ મુકાબલો કરી શકે તેવા જૈન ધર્મના કેાઇ પુસ્તક તરફ એકદમ અંશુલી નિર્દેશ થઈ શકતો નથી. જૈન તેમજ જૈનેતર સાશ્વર વર્ગમાં ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કરે,

વિચારક બુદ્ધિમાન વર્ગને સર્વ રીતે સંતોષ આપે અને આકર્ષી શકે, વર્તમાન સમયને સર્વથા અનુકુળ થઈ પડે તેવું શ્રી મહાવીર ભગવાનના જીવન ચરિત્રનું કોઈ અપૂર્વ પુસ્તક, ઐતિહાસીક દૃષ્ટિએ સર્વ માન્ય થઈ પડે તેવું હજી આપણે તૈયાર કરાવી શક્યા નથી. આવા પુસ્તક માટે જોઈતી વસ્તુ જુદા જુદા અનેક ધર્મગ્રંથોમાંથી ઉપલબ્ધ થઈ શકે તેમ છે. પરંતુ તેને એકત્ર અને સંગઠીત કરવા માટે પુરતી કાળજીપૂર્વકની મહેનત લઈ જરૂર જોગી જહેમત ઉઠાવી શકે તેવા શાસ્ત્રવિશારદ-વિદ્વાન અને જીવન-ચરિત્રોના નિષ્ણાત લેખક પાસે યોગ્ય પુરસ્કાર આપીને તે તૈયાર કરાવવું જોઈએ.

શાસ્ત્ર વિશારદ શ્રી વિજયધર્મસૂરિએ અથાગ પ્રયાસ લેઈ પારાવાર જહેમત ઉઠાવી, તે સમયમાં સુપ્રસીદ્ધ જૈન વિષમ ગણાતો લાંબો વિહાર કરી ૪૦--૪૫ પંડીતોની વરસ ઉપર બનારસમાં શ્રી યશોવિજયજી ઉપેક્ષા કરી જૈન પાઠશાળાની સ્થાપના કરેલ ને જૈનેતર શાસ્ત્રી અજોડ અપૂર્વ પાઠશાળાને પણ અદ્યાપી એાને પુબ્કળ પર્યંત આપણે નિભાવી શક્યા નથી. ખર્ચે નભાવતો વળી સદર પાઠશાળામાં તૈયાર થયેલ કેટ-જૈન સમાજ લાક જૈન પંડિતોને પણ જૈન સમાજ અપનાવી શકી નથી એટલે તેને જૈનેતર વિશાળ ક્ષેત્રમાં પોતાનું સ્થાન શોધી લેવું પડયું છે અને આપણો સાધુ વર્ગ સમાજના દ્રવ્યના ભોગે અને પુબ્કળ ખર્ચ કરીને જૈનેતર પંડીતોને નભાવ્યે જાય છે. એકાદ

એ જ સાધુના અભ્યાસ માટે માસીક ખસે ત્રણસોનો ખર્ચ જરાપણ ખટકતો નથી. કવચીત્ નામના ખાતર આવા શાસ્ત્રીઓને આમાનું આમના વિહારમાં સાથે રાખવામાં આવે છે. આવી પરિસ્થિતિના કારણોની ઉંડી સમીક્ષા કરતાં જણાશે કે એક-બીજા તરફની ઈર્ષ્યા તેજો દ્વેષ, અહંભાવ આપવડાઈ, અભિમાનવૃત્તિ વગેરે ઊંડા ઊંડા છુપાઈ રહેલા હોય છે.

સાદી-સરલ ભાષામાં લોક ભોગ્ય થઈ પડે તેવી પદ્ધતિથી, પારિભાષીક, ગુઠ રહસ્ય પૂર્ણ અને અર્થ ગંભીર શબ્દોના વિવેચન પૂર્વકના શબ્દાર્થના ટીપણ સાથે જૈન ધર્મના સીદ્ધાંતો અને તત્ત્વોના ગહન ગ્રંથોના ભાષાંતરો ઘણી સસ્તી કીંમતે હજારો જૈન-જૈનેતર અભ્યાસીઓ લાભ લઈ શકે તે દષ્ટિએ પ્રસિદ્ધ કરવાની જરૂર છે. જૈન ધર્મનો ઉદ્યોત અને પ્રચાર થાય છે. તેવા ખ્યાલથી. વાહ વાહ કહેવાય સસ્તી કીર્તિ ખાટી શકાય એ ગણતરીએ આંખો મીંચીને આપણે ઉદાપનો ઉત્સવો અને વરવોડાઓ પાછળ લાખો રૂપૈયા બીન લાભ કારક રીતે (unproductively) આપણે ખર્ચે જઈએ છીએ પરંતુ તરતમનાએ અનેક સ્ત્રીતે લાભદાયક થઈ પડે તે ધોરણે-સાચી દીશામાં ખર્ચ કરવાનું આપણને સુઝતું જ નથી. શાસ્ત્ર વિશારદ વિદ્વાન ઉપદેશકો રોકી તેમની મારફત દેશ-પરદેશમાં ફર ફરના વિભાગોમાં જૈનધર્મનો વિજય વાવટો ફરકાવી શકાય તેવા સમયનો આપણે પુરેપુરો લાભ ઉઠાવી શક્યા નથી.

વર્તમાન સમયની અનેક પ્રકારની વૈજ્ઞાનિક શોધોનો પુરેપુરો લાભ લેવા માટે આપણે કટીબદ્ધ થવું જોઈએ.

રેડીઓદ્વારા, ધ્વનિવર્ધક યંત્રોદ્વારા, સીનેમા-ટોકીઝ તેમજ
વર્તમાન પત્રો મારફત વિદ્યતાપૂર્ણ ભાષણો,
પ્રચાર કાર્ય લેખો, નિવેદનો, પ્રવચનોત્થા ગંભીર
માટે વૈજ્ઞાનિક રહસ્ય ભરપૂર ઉપદેશાત્મક ચિત્ર-પ્રકા-
શોધોનો લેવો શનો દ્વારા, ભગવાન મહાવીરનો સંદેશો
જોઈતો લાભ. લાખો-કરોડો મનુષ્યો સુધી પહોંચાડવાની-

ધર્મનો પ્રચાર કરવાની અમુદ્ય તકે, વિપુલ
સાધનો સાથે ખડેપગે તૈયાર છે. કુશળતા પૂર્વક તે બધી
તકોનો વધારેમાં વધારે લાભ ઉઠાવી શકાય (most pro-
ductively) તે રીતે વિવેક પૂર્વક ઉપયોગ કરવાનું આપણે
શીખી લેવું જોઈએ. સંકુચિત વણીક બુદ્ધિ બાબુ ઉપર
રાખી, પુરતા ઉત્સાહ પ્રેરક અને સંતોષજનક વેતનો,
ખારિતોષિકો, પુરસ્કારો આપી માનદ સુવર્ણચંદ્રકો આપી.
નિષ્ણાત બંધુઓ પાસે પૂર્વાચાર્યકૃત ધર્મગ્રંથોના ભાષાંતરો,
મૌલીક પુસ્તકો, નિબંધો વગેરે તૈયાર કરાવવા માટે છુટે
હાથે-મોકળે મને ખર્ચ કરવું જોઈએ.

જુદા જુદા દર્શન શાસ્ત્રોના અભ્યાસીઓ જૈન જૈનતર
વિદ્વાન બંધુઓ તરફથી કેવળ સંપ્રદાય

મૌલીક દૃષ્ટિ બાબુ ઉપર રાખી, સમભાવવૃત્તિ
વિચાર પુર્વક અને વિશાળ દૃષ્ટિથી લખાયેલ પુસ્તકો
ઉદબોધક નિબંધો-લેખો અનેક રીતે લોકપ્રિય અને
પ્રકાશનોથી આકર્ષક થઈ પડશે અને ધાર્મિક સીદ્ધાંતો
થતો અપર્વ અને તત્ત્વજ્ઞાનના વિષયોમાં ઉંડો રસ ધરા-
વાળા જ્ઞાસુ બંધુઓ હઝારોની સંખ્યામાં.

ઉપરોક્ત પ્રકાશનોનો લાભ લેવા તત્પર રહેશે અને તેવો લાભ લેનાર અંધુઓ બનવા ભોગ છે કે પ્રકટરીતે ધર્માંતર કરવા જૈનધર્મનો સ્વીકાર કરી લેવા કદાચ ખડાર ન પડે છતાં પણ જૈનધર્મના સિદ્ધાંતો અને તત્ત્વજ્ઞાનના ઉંડા અભ્યાસથી તેઓ તેને માટે અપૂર્વ માન ધરાવતા થઈ, નૈતિક અધઃપતનમાંથી બચી જઈ જીવનના ઉચ્ચ આદર્શો નજર સન્મુખ રાખી, વિકાસક્રમ માટેની આગેકુચનો જરૂર આરંભ કરશે અને તે આપણા પ્રચારનું જ પરીણામ સમજવું અને તેવો પ્રચાર જ સાચા ઉત્કર્ષ નજીક લઈ જવા સમર્થ થશે.

જૈનધર્મના ઉત્કર્ષ માટેનું ઉપરોક્ત વીવેચન જૈન-સમાજના ઉત્કર્ષ માટે પણ ઘણી રીતે શીક્ષાપ્રદ અને પ્રેરણાદાયી થઈ પડે છે. જૈનસમાજને સંખ્યા બળમાં વૃદ્ધિ પામતો જોવાની જેટલી ઉલટ અને ઉત્સુકતા છે તેથી પણ વધારે ઉલટ અને ઉત્સુકતા તેને ગુણવત્તતામાં આગળ વધતો જોવાની આપણે ધરાવીએ છીએ. કેટલાક સુઝ અનુભવી મહા પુરૂષોનું કંઈક એવું જ મંતવ્ય છે કે વૈજ્ઞાનિક શોધો અને સંશોધનોની બાબતમાં જમાનો આગળ વધતો જાય છે પરંતુ નૈતિક વર્તનની બાબતમાં આપણે કંઈક પાછા પડતા જઈએ છીએ આપણું નૈતિક અધઃપતન થતું જણાય છે. વૈજ્ઞાનિક શોધોના પરીણામે દિન-પ્રતિદિન મોજશોખની વસ્તુઓમાં વૃદ્ધિ થતી જાય છે અને લાવવા-લઈજવાના

સાધનોમાં વૃદ્ધિ થતાં ને બધી વસ્તુઓ દુનિયા ભરના
હર-હરના દેશોમાં પણ વીપુલ પ્રચાર પામતી જાય છે.

આ રીતે મોજશોખની અને એશારામની વસ્તુઓનો

પ્રચાર વધતાં જીવન નિવાહ માટેની ખાસ

નૈતિક અધઃ- જરૂરી જણાતી વસ્તુઓનું વર્તલ મોટું
પતનના કાર- થતું જાય છે. મોજ-શોખની કેટલીક ખીન
જોની અને જરૂરી અને નુકશાન કારક વસ્તુઓને પણ
તેનાં સુધારા આ વર્તુળમાં સ્થાન મળતું જાય છે. એક
માટેના ઉપા- બાળુ આવું વર્તુળવધતું જાય અને બીજી
ચોની મીમાંસા બાળુ આ અસહ્ય મોંઘવારીના સમયમાં
દરેક વસ્તુની કીંમત તેની ટોચે પહોંચી

ગયેલ છે ત્યારે સામાન્ય અને મધ્યમ વર્ગના મનુષ્યોને
પોતાનો તેમજ પોતાના કુટુંબીજનોનો જીવન નિર્વાહ કંઈ
રીતે કરવો તે પ્રશ્ન અનેક પ્રકારની ગુંચવણ અને મુશ્કે-
લીઓ ઉભી કરે છે. આવી મુંઝવણોમાંથી માર્ગ કાઢવાનું
ઘણું વિકટ થઈ પડ્યું છે. સામાન્ય રીતે નોકરી કરતો
વર્ગ કે સામાન્ય વ્યાપાર કરતો વર્ગ મજૂરવર્ગ કરતાં ઘણી
કફેાડી અને ચિંતા જનક સ્થિતિમાં મુકાતો જાય છે અને
જીવન નિર્વાહને પહોંચી વળવા માટે આવકના ચાલુ સાધનો
પુરા પડતા નથી ત્યારે સામાન્ય મનુષ્યને અનીતિના માર્ગે
સરી પડતાં વાર લાગતી નથી એટલે જાણ્યે અજાણ્યે
લાચારીથી નૈતિક અધઃપતનની શરૂઆત થાય છે.

ધર્માધિકારી—માર્ગાનુસારીના પાંત્રીસ પૃષ્ઠ પકીનો
અગ્રસ્થાન ધરાવતો પહેલો ગુણ—ન્યાયસ પત્ર વિભવ વિસ-

રાઈ જાય છે અને પછીતો મનુષ્ય નીચે અને નીચેજ ગળડતો જાય છે. દ્રવ્યની જરૂરીયાત અનિવાર્ય રીતે વધતી જતી હોવાથી તે માટેનો લોભ વધતો જાય છે અને ગમે તે માર્ગે તે ઉપાર્જન કરવાની તેમાં વધારો કરવાની વૃત્તિજ જામતી જાય છે. સર્વત્ર લાંચ, રૂશવત, કાળાખજાર, દંભ પ્રપંચ, દગલખાજી અને અન્યાય અનીતિના વ્યવસાયો જ વધી પડેલ છે અને તે એટલી હદ સુધી આવા વ્યવસાયોમાં ગરકાવ થઈ ગયેલો તે રાગ્યો માર્યો રહેતો જણાય છે કે તે પોતાની તક-સાધક શક્તિ અને અનીતિ પૂર્ણ વ્યવહારો ચાલુ રાખવાની બાહોશી માટે અભિમાન અને ગૌરવ લેતો જણાય છે અને પોતાના બચાવમાં કુશળતા પૂર્વક અનેક પ્રકારની દલીલો આગળ કરે છે. આવું નૈતિક અધઃપતન સર્વત્ર ચોમેર પ્રસરી ગયેલું હોવાથી તેમાંથી સમાજને કંઈ રીતે બચાવી લેવો તેનો પ્રથમ દરજ્જે વિચાર કરવાની જરૂર છે. તેવા અધઃપતનમાંથી ઉંચા આવ્યા પછી જ ઉત્કર્ષ કે અભ્યુદય માટેની વિચારણા શક્ય શકે સાચા-વિશુદ્ધ-સરલ નિર્દોષી-પ્રમાણીક જીવન વ્યવહારથીજ જીવનનિર્વાહના સાધનો મેળવવાનો સંતોષ અને સંયમ પૂર્વક જીવનની જરૂરીયાતો એકદમ ટુંકાવી નાંખવાને, પુણીયા શ્રાવક જેવા અનેક ભવ્ય જીવોના દૃષ્ટાંતો આગળ કરી નૈતિક જીવનના વિકાસ માટેનો ઉપદેશ જ ઉપદેશક વર્ગે આપવાનું ચાલુ રાખવું જોઈએ વિદ્વાન લેખકોએ પણ તેવા વિષયો જ હાથ ધરવા જોઈએ.

પ્રત્યેક વ્યક્તિએ જીવન સુધારણાનો—ચારિત્ર બાંધારણ
 (character building) અને ઘડતરનો.
 ચારિત્ર બાંધા- પ્રશ્ન વગર વિલાંબે હાથ ધરવો જોઈએ.
 રણની અનિ- વિવેક પૂર્વક ચારિત્ર બાંધારણ અને ઘડ-
 વાર્ય આવ- તરનો પ્રશ્ન હાથ ધર્યા સિવાય જીવન
 શ્યક્તા વ્યવહારના— કર્યો સરલ બનાવી શકાય
 નહીં તેમજ જીવન નૌકાને, નૈતિક ઉચ્ચ
 આદર્શ રૂપ મજબૂત સુકાન સિવાય આગળ ધપાવી શકાય
 નહિ ચારિત્ર શીલ વ્યક્તિઓ જ ઓજ સામાજિક ઉત્કર્ષ
 માટે સમાજને અનેક રીતે મદદગાર અને ઉપયોગી થઈ
 પડશે, ચારિત્ર સંપન્ન વ્યક્તિઓ સેવાભાવી વૃત્તિથી સામા-
 જિક ઉન્નતિ માટે લેખ ધારણ કરી, નિંડરતા પૂર્વક સમાજ
 સુધારણાના વિધ વિધ કાર્યક્ષેત્રોમાં સંપૂર્ણ ઉત્સાહ અને
 ઉમંગ લેર અંપલાવશે. ત્યારે તેમનો પ્રભાવ સમાજ ઉપર
 કંઈક નવી જ લાત પાડશે અને અભ્યુદયનો અરૂણોદય
 ક્ષિતિજની દૃષ્ટિ મર્યાદામાં દૃષ્ટિગત થશે.

આવ! ઉત્સાહી બંધુઓના સેવા મંડળો જૈન વસ્તીના
 મોટા મોટા કેન્દ્ર સ્થાનોએ ઉભા કરવામાં
 સેવા મંડળોના આવે અને તેમની દ્વારા સામુદાયીક રીતે
 સભ્યો માટેના સમાજતા ઉત્કર્ષ માટેની તૈયાર કરવામાં
 સેવા સદનો આવેલ વ્યવસ્થિત યોજનાઓ પાર પાડવા
 માટે પ્રયાસ કરવામાં આવે તો કાર્ય સિદ્ધિ
 સુગમ થઈ પડે આ સેવા મંડળો તેમના મુખ્ય શહેર અને
 તેની આસપાસના પ્રદેશો ઉપર ધ્યાન આપશે. આવા સેવા

મંડળોના ભેખધારી-આજીવન સભ્યો માટે સેવાસદનોની પણ વ્યવસ્થા કરવી પડશે. આવા સેવાસદનોની સ્થાપના અને ચાલુ નિભાવ ખર્ચ માટે સમયને અનુસરીને દાન પ્રવાહની દશા બદલાયેથી નાણા મેળવવાનું કાર્ય કંઈક સુલભ થઈ પડશે પરંતુ તેની વ્યવસ્થા માટેના કુશળ સેવા-લાવી કાર્યકરો તેમજ જીવનભર સમાજ સેવાની વૃત્તિથી સંપૂર્ણ ધગશ અને તમન્ના પૂર્વક ઉત્સાહથી કામ કરનારા સમાજ સેવકો-સેવાસદનના આજીવન સભ્યો તરીકે મેળવવાનું કાર્ય ઘણું જ મુશ્કેલ છે. સામાન્ય રીતે આપણે જૈન સમાજ મોટા ભાગે પોતાના વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં જ રચ્યો પચ્યો રહે છે. વળી સંકુચીત મનોદશા પૂર્વકની કેવળ સ્વાર્થ નિષ્ઠ વણીક વૃત્તિની પ્રાધાન્યતા જણાય છે. વિશાળ ભાવના પૂર્વકની-વસુધૈવ કુટુમ્બિકની મનોવૃત્તિવાળી ઉચ્ચ સેવાભાવની વૃત્તિ હજી આપણામાં જોઈએ તેટલા મોટા પ્રમાણમાં જાગૃત થઈ નથી એટલે આપણા સેવા સદનોમાં આ જીવન સભ્યોની ભરતી થતાં કંઈક વિલંબ થાય એ બનવા જોગ છે છતાં પણ તેની સ્થાપના માટે આપણે જરા પણ ઢીલ કરવી જોઈએ નહીં. આ જીવન સભ્યો ઉપરાંત અમુક સમય માટેના (Periodical) સભ્યોની પણ જોગવાઈ કરવી કુટુમ્બીજનો-જેમનો આવા સભ્યો ઉપરજ જીવન નિર્વાહનો આધાર હોય તેવા સજ્જનો નોકરી કે ધંધો એકદમ છોડી દઈ આવા સેવાસદનોના સભ્યો બને તો તેમના કુટુમ્બી જનોના જીવન-નિર્વાહ માટે શરૂઆતથીજ સેવાસદનોના ટ્રસ્ટી અને પ્રયોજકોએ યોગ્ય પ્રયત્ન

કરી આપવો જોઈએ. સેવાસહનમાં જોડાનાર માટે કંઈક ઉદાર નજરે જોરાકી-પોષાકી વગેરેનો વ્યવસ્થિત પ્રબંધ કરી તેમને દીશા સૂચન માટેની યોગ્ય કાર્યવાહી-સલાહ-સૂચના પૂર્વકની નિયમાવળી તૈયાર કરવી જોઈએ. વળી આવા સેવાસહનોમાં જરૂર પુરતું પુસ્તકાલયનું સાધન પણ હોવું જોઈએ કે જેથી સમાજ સેવકો જૈન કુટુંબી જનોથી છૂટા થઈ સેવાસહનમાં જેઓ ન જોડાઈ શકે તેમને જરૂરીયાત મુજબ નિર્વાહ માટેનો યોગ્ય પ્રબંધ કરી આપી તેમની સેવા વૃત્તિનો, યોગ્ય દીશા સૂચન સાથે બને તેટલો લાભ લેવા તત્પર રહેવું. આવા

સેવાલાવી સેવાલાવી કાર્યકરો અને સ્વયંસેવકોથી કાર્યકરો અને વ્યવસ્થા પૂર્વક કામ લેવામાં આવે તો-
સ્વયંસેવક ચોક્કસ લાઈનદોરી નક્કી કરી તે મુજબ બંધુઓનું આગળ ધપવામાં આવે તો સામાજિક વીશાળ ઉત્કર્ષનું કાર્ય ઘણું સરળ થઈ પડે.
કાર્યક્ષેત્ર આવા સામાજિક ઉત્કર્ષના પરમ કદ્યાણુ-કારી અને ઉત્તરોત્તર લાભદાયી કાર્યમાં

જે કંઈ શક્તિનો અને દ્રવ્યનો વ્યય થશે તે તરતમતાએ-સર્વ રીતે સાર્થક અને ફળદાયી (Propuctive) જ થઈ પડશે. વળી દ્રવ્યના વ્યય કરતાં પણ કેવળ સેવાલાવ અને ઉપગાર વૃત્તિથી જ તેમજ ઉદારભાવનાથી સમાજને મોખરે આવી ઉસેલા વ્યવહાર કુશળ અને જુદા જુદા વિષયના નિજ્ઞાત (Experts) કાર્યકરો સાચા હૃદયથી પોતાની શારીરીક અને માનસીક શક્તિનો જે ભોગ આપશે તે

અનેક ગણો ફળદાયી થઈ પડશે. પક્ષભેદ કે મત-મતાંતરના કારણે, કાળજીના દૃષ્ટિકોણથી, પરંપરાગત રાહ-રશમોને અનુસરી, ઉપયોગપૂર્વકની વીવેકપૂર્ણ દૃષ્ટિ કે સારાસાર વિચારવૃત્તિને તીલાંજલી આપી અત્યારે આપણે જે ધોરણે દ્રવ્ય અને શક્તિનો દૂરવ્યય કરી રહ્યા છીએ તે એકદમ સમાજહીત અને લોક કલ્યાણની દૃષ્ટિએ અટકાવી દેવાની જરૂર છે લોકશાસન તંત્ર પગભર થતું જાય છે-સમાજ-વાદીઓ અને સામ્યવાદીઓ મુકીવાદની સામે પોતાના અડા જમાવી રહ્યા છે તેવા ક્રાંતિકારી • જમાનામાં ધનપતિઓ અને લક્ષ્મીવાનોએ સમગ્ર લેવું જોઈએ કે પોતાની પાસેના સંગ્રહીત દ્રવ્યના તેઓ ખરી રીતે ટૂંકી ઓજ છે અને તે દૃષ્ટિએ તેમની પાસેના દ્રવ્યનો દુર્વ્યય આધુનિક સમાજ નલાવી લેવા તૈયાર નથી એટલે તેમણે પોતેજ હૃદય પકડો કરી, દાન પ્રવાહની દીશા એકદમ બદલી નાંખી ઉત્તરોત્તર સમાજ હીતમાં વૃદ્ધિ થાય તે રીતે પોતાના દ્રવ્યનો ઉમંગ અને ઉત્કર્ષેર સામાજિક કાર્યોમાંજ વાપરવાની તત્પરતા દાખવવી જોઈએ અને સેવાભાવી સામાજિક અગ્રેસરોને પુરેપુરો સાથ અને સહકાર આપવા કટી બદ્ધ થવું જોઈએ. આવા સાથ અને સહકારથી જ સેવામંડળો અને સેવાસદનો સામાજિક ઉત્કર્ષના ભગીરથ કાર્યને આગળ ધપાવી શકશે. સેવામંડળોના સઘા સમાજ સેવકો તાલીમ બદ્ધ સ્વયં-સેવકોને-તેમના દળોને અનેક સામાજિક કાર્યોમાં વીવેક પૂર્વકની યોગ્ય દોરવણી આપી શકશે.

હાલના કપરા કાળમાં સમાજનો મોટો ભાગ જીવન નિર્વાહના પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે અનેક પ્રકાર-હાલના કપરા કારની મુંઝવણો અનુભવી રહ્યો છે, ચારે સમયમાં બાબુથી ભીંસાઈ રહ્યો છે. જીવનની જરૂર-વિધવિધ પ્રકાર-રીયાતની વસ્તુઓ અન્ન (ખાદ્ય પદાર્થો) ના રાહત તથા અનેક વસ્તુઓ તેમજ વસ્ત્રો જેને કાર્યો ચાલુ પૈસો પણ મેળવવાની મુશ્કેલીઓ વધી કરવાની જરૂર. પડી છે તેવા સમયમાં ઉત્સાહી સ્વયંસેવકો મારફત, સ્વામીભાઈઓને તન, મન અને ધનથી જેટલી રાહત આપી શકાય તેટલી ઓછીજ છે. નાના-મોટા તમામ શહેરોમાં જુદાજુદા લતાઓમાં રાહત માટેના કેન્દ્રસ્થાનો ઉભા કરી નીચમીત રીતે અને વ્યવસ્થા પૂર્વક રાહત કાર્યોનો આરંભ કરી દેવો જરૂરી છે. પ્રાથમિક કેળવણીથી માંડીને ઉચ્ચતમ કેળવણી પર્યાંત-કેળવણીની તમામ જુદાજુદા ક્ષેત્રોમાં તેમજ વૈદ્યકીય મદદ અને સારવારના સાધનો પુરા પાડવાની બાબતમાં કોઈપણ જાતનો ભેદભાવ સીવાય તમામ જૈન બંધુઓને-પ્રત્યેક વ્યક્તિની વિધવિધ પ્રકારની ખાસ જરૂરીયાતોનો અભ્યાસ કરી છુટે હાથે રાહતકાર્ય વિના સંકોચે અને વગર વિલંબે શરૂ કરી દેવું જોઈએ. સ્કુલો તથા કોલેજોની શ્રીમાં-પુસ્તકો તથા અન્ય કેળવણીના સાધનોની કીમતમાં એટલો બધો વધારો થઈ ગયો છે કે સામાન્ય કુટુંબને પોતાના તમામ બાળક બાળકોઓને કેળવણી માટેની યોગ્ય સગવડ કરી આપવાનું તેમજ કુટુંબમાં મંદવાડ પ્રસંગે જહોંચી વળવાનું અશક્ય

થઈ પડ્યું છે અને નિરૂપાયે અટકી જવું પડે છે છેલ્લા પચાસેક વરસોમાં બોડીંગો-બાળાશ્રમો-વિદ્યાલયો છાત્રાલયો-ગુરૂકુળો-વિદ્યાર્થીગૃહો ઠીક ઠીક સંખ્યામાં આપણે સ્થાપી શક્યા છીએ છતાં સેંકડો જૈન વિદ્યાર્થીઓને તેમના અને તેમના માળાપોને, આવી સંસ્થાઓમાં જગ્યા નહીં મળતી હોવાથી ઉંડી નિરાશા અને લાચારી અનુભવવી પડે છે.

છેલ્લા સવાસો-દોઢસો વરસો ઉપરજ સ્થાપીત થયેલ આર્યસમાજે તેમજ અન્ય સમાજોએ દેશ-અન્ય જૈનેતર ભરમાં ઉપરોક્ત સંસ્થાઓ ઉપરાંત એટલી સમાજોને મોટી સંખ્યામાં કેલેજો, હાઈસ્કુલો-કન્યા સુકાળલો જૈન મહાવિદ્યાલયો અને ખાસ કન્યાઓ માટેના સમાજની ગુરૂકુળો સારી આબોહવાવાળા સ્થળોમાં શોચનીય પરિ-ઉભા કરી દીધા છે કે જેના પ્રમાણમાં સ્થિતિ. આપણે કંઈજ કરી શક્યા નથી એમ વિના સંકોચે કહી શકાય. જૈન જેવી સઘન અને માતખર કોમ અન્ય બાળતોમાં હઝારો અને લાખો રૂપૈઆનો ખર્ચ પ્રતિવર્ષ કર્યો જતી હોવા છતાં આવા ઉપયોગી અને મહત્વના કાર્યમાં અન્ય લાઈબંધ કૈમોની સાથેની હરિકાઈમાં પાછલી હરોળમાં આવી જાય તે આપણા આગેવાનો માટે ચિંતાનો વિષય ગણાવો જોઈએ. ખેદ સાથે કહેવું જોઈએ કે આપણા ઉપદેશક વર્ગે જુજ આપવાદ સિવાય આ વિષયમાં સમાજને સાથે રસ્તે દોરવામાં અક્ષમ્ય બેદર-કારી અને ઉદાસીનતા જ દાખવ્યા છે. તેમનામાં કંઈક એવોજ પૂર્વઝડ (Prejudice) બંધાઈ ગયો છે કે ઇચ્છે

કેળવણી નાસ્તિકતા તરફ દોરી જાય છે પરંતુ શાંત ચિત્તે ઉદાર બુદ્ધિથી નરી બાલીશતાનો ત્યાગ કરી એકંદર રીતે વિચાર કરવામાં આવે તો તેમાં કેળવણીનો લેશમાત્ર દોષ નથી. સંકુચીત મનોવૃત્તિથી કંઈક અકડાઈમાં રહીને, કેળવાયેલ વર્ગ તરફ કેવળ ઉપેક્ષા અને એ પરવાઈ બતાવવામાં આવ્યાથી તે વર્ગના સ્વમાનને કંઈક ક્ષતિ પહોંચ્યાથી તે વર્ગ દૂરને દૂર રહ્યાનું જણાય છે. આ બાબતની વધારે ચર્ચા અત્ર અસ્થાને હોઈ એટલું જ કહેવાનું પ્રાસંગિક જણાય છે કે સારી કેળવણી કદીપણ અનિષ્ટ રૂપે પરિણમતી નથી. કેળવાયેલ વર્ગમાં ધાર્મિક સંસ્કારો અને ધર્મ ભાવના માટેની પ્રેરણા ઉદ્ભવે, વૃદ્ધિ પામે, તેમની જીજ્ઞાસાને સંતોષ મળે તેવા પ્રયત્નો અને પ્રયાસો કરવા ઉદ્યમવંત બનવું જોઈએ.

કેળવણી સીવાય કોઈપણ રીતે સમાજ આગળ વધી શકે તેમ નથી એટલે જમાનાને અનુસરી વિવિધ પ્રકારની જુદીજુદી તમામ પ્રકારની કેળવણીની વૃદ્ધિ કેળવણીને માટે સમાજના આગેવાનોએ તન, મન આપવું જોઈતું અને ધનથી સર્વદા પ્રયત્નશીલ રહેવું ઉત્તેજન જોઈએ. આપણા સમાજનો મોટો ભાગ વણીક બંધુઓનો હોવાથી વ્યાપાર ઉદ્યોગમાંજ આપણે રોકાયેલા છીએ એટલે જમાનાને અનુસરી ખાસ કરીને ઔદ્યોગિક કેળવણીની સમાજને ઓછી જરૂર નથી. કેળવણીના વિધવિધ ક્ષેત્રોમાં આપણે પછાત પડી જવાથી અન્ય ક્ષેત્રોમાં તો આપણું સ્થાન જ

નથી. પરંતુ વ્યાપાર-ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં પણ આજ કાલ આપણે પૂર્વનું સ્થાન ગુમાવતા જઈએ છીએ અને પરિણામે આપણે સદ્દાખોરી અને નોકરી કરવા તરફ જ ઘસડાતા જઈએ છીએ. હજીપણ વર્તમાન પરિસ્થિતિ જેની તે દશામાં ચાલુ રહેવા દઈશું તો ઉજ્જવળ ભાવી માટેની આશા છોડી દેવી પડશે. વધતી જતી સદ્દા ખોરીએ કેટલી હદ સુધી આપણને ઉતારી પાડ્યા છે તેનો સવેળા ચોક્કસ ખ્યાલ કરી લેવાની જરૂર છે.

ભીન્ન ભીન્ન પ્રકારની કેળવણી માટેના રાહત કેન્દ્રો ઉપરાંત, નિરૂદ્ધમી બંધુઓને ચોગ્ય મદદ આપી ધંધે વખગાડવા માટે તેમજ તેમને લાયકની નોકરી માટે પુરતો પ્રબંધ કરવા તથા ઘેર ઘેર જરૂર પુરતી વૈદ્યકીય રાહત પ્લોંચાડવા માટેના તાત્કાલીક રાહતકેન્દ્રો ઉભા કરવા જોઈએ.

આવા અનેકવિધ રાહત કેન્દ્રો માટે નાણાંની જેટલી જરૂર છે તેથી વિશેષ સાચા દીલથી કામ હરકોઈ સંસ્થા કરનારાઓની જરૂર છે. પ્રથમ દરજ્જે ના સંચાલનનું ઉત્સાહભેર-હીંમત પૂર્વક આવા રાહત સાડું પરીણામ કાર્યો ઉપાડી લેવામાં આવે-તેને આગળ જણાતાં મદદ ધપાવવામાં આવે અને તેનું કંઈક સાડું માટે નાણાં પરીણામ નીરખવા સમાજ ભાગ્યશાળી મળીજ રહે છે. થાય તો માતળર જૈન સમુદાયમાંથી નાણાં તો આપણને જરૂર મળી રહેશે. શ્રી મહાવીર વિદ્યાલય જેવી ધીકતી અને અજોડ સંસ્થાની કાર્યવાહીનો ધરાળર અભ્યાસ કરતાં તેમજ બીજી ઘણી

ખાખતોના અનુભવથી ઉપરોક્ત આશાવાદી નિર્ણયને દરેક રીતે ટેકો મળે છે.

પ્રાથમીક જરૂરીયાત અને અનિવાર્ય આવશ્યકતા ચારિત્રશીલ-સેવાભાવી કાર્ય કરનારાઓનીજ છે અને ચાલુ જમાનાનો તાશીર જોતાં આવા કાર્ય કરનારાઓ મેળવવામાં પણ આપણને મુશીબત પડશે નહિ એટલે હવે સમાજના આગેવાનોએ સાચી સેવાભાવી વૃત્તિથી કેડ ખાંધીને બહાર પડવાની જરૂર છે. અન્ય કોઇની રાહ જોવાનો વખત ન ગુમાવતાં બને તેટલા ભાઈઓનો સાથ અને સહકાર સાધી વગર વિલંબે સમાજના ઉત્કર્ષ માટેના કાર્યોનો આરંભ કરી દેવાની જરૂર છે. આવો આરંભ જુદા જુદા વિભાગોના કેન્દ્ર સ્થાનોમાં સેવામંડળો અને સેવાસદ્દનોની સ્થાપનાથીજ કરી શકાય. તે માટેની યોજનાઓ વિચારશીલ બંધુઓ સાથે વિચાર-વિનિમય અને ઉઠાપોઠ કરીને જ ઘડી શકાય. આ પ્રકારની કાર્ય પ્રણાલીકાદ્વારા સમાજની-ચતુર્વિધ સંઘની-સ્વામિ ભાઈઓની જે કંઈ સેવા કરી શકાશે તેજ સાચું સ્વામિવાત્સલ્ય અને વિશ્વબંધુત્વની ભાવનાને આગળ ધપાવવા માટેનું 'ખેલું' પગથીયું, માન કે કીર્તિની ભુખને સંતોષવા ખાતર પરંપરાગત રૂઢી બળના બહેણમાં ઘસડાઈ જઈ આપણે હઝારો રૂપયાનો ખર્ચ કરી એકાદ ટંક સ્વામિ ભાઈઓને મિષ્ટાન્ન જમાડી સંકુચીત અર્થમાં તે સ્વામિવાત્સલ્ય કરવાનો દહાવો લઈએ છીએ તેના કરતાં ઉપરોક્ત સ્વામિવાત્સલ્ય અનેક ગણે લાભદાયી અને ફળદાયી થઈ પડે તેમ છે.

હાલમાં રાજ્ય સત્તાના કાયદાના પ્રતાપે તેવા સંઘ જમણો અટકી ગયા છે તેનો લાભ લઈ, કાયદાથી છુટ થતાં પણ આપણે સમજીને એવો નિર્ણય શા માટે ન કરવો કે હવે પછી તેવા જમણોમાં તેમજ ખીજ કેટલીક રૂઢ બાબતોમાં થતું ખર્ચ સેવા મંડળો અને સેવાસદનોના સંચાલન પાછળ ખર્ચવું. નવયુગનો જમાનો આવા તો કેટલાય જરી પુરાણાં રીત-રીવાજોમાં ધરમુળનો ફેરફાર માગી રહેલ છે તે સીવાય સમાજનો સાચો ઉદ્ધાર અશક્ય છે. નવયુગના થનગનતા યુવકોને સમાજના નાયકોએ હીમત અને નિડરતા પૂર્વક સીધા અને સાચા માર્ગે જ દોરવા મા રહે છે. સ્વયંસેવકોને જરૂરી તમામ સૂચનાઓ સાથે યોગ્ય માર્ગદર્શન આપી રાહત કાર્યોનો આરંભ કરી દેવો જોઈએ તેમજ તેમને રચનાત્મક કાર્ય ક્રમમાં કામે વળગાડી દેવા જોઈએ સૌ કાર્યકર્તાઓએ વિચારોની આપ-લે માટે તેમજ એક-બીજાના અનુભવનો લાભ લેવા માટે અવાર-નવાર મળતા રહી ભવિષ્યના કાર્યક્રમ માટેની ચોક્કસ લાઈન દોરી અને યોજનાઓ તૈયાર કરતા રહેવું જોઈએ સેવાની ભાવના અને ત્યાગ વૃત્તિની ખીલવણી માટે રાત દિન કોશિષ કરતા રહેવું જોઈએ.

રાષ્ટ્રીય સરકારના રાજ્ય વહીવટ દરમીયાન જુદા જુદા તમામ ખાતાઓમાં સરકારી ઉંચામાં ઉંચા ઉત્કર્ષ માટે દરજ્જાની નોકરીઓ માટેના દરવાજા હવે અનુકૂળતા ખુલ્લા થઈ ગયા છે હવે વર્ણ-ધર્મ-જ્ઞાતિ, પૂર્ણ વાતાવરણ કે ચામડીના ભેદો દૂર થતાં હરકોઈ પ્રજા

તેનો લેવો જોઈ માન્ય દેશ બાંધુ કે બહેન ગવર્નર-જનરલ
 તેા લાભ ના સ્થાન ઉપર આવી શકે છે. કરોડોની
 થાપણુ ધરાવતી મોટી મોટી લીમીટેડ
 કંપનીઓ, બેન્કો કે મીલોના મેનેજીંગ ડીરેક્ટરો કે મેને-
 જરો તરીકે યુરોપીયનોના સ્થાને હાઈકોર્ટના ચોફજીને કે
 પ્રાંતિક ગવર્નરો કરતાં પણ વધારે પગાર વાળી જગ્યાઓ
 ઉપર દેશ બાંધુઓને નિયુક્ત કરવામાં આવે છે. શક્તિશાળી
 બાહોશ મનુષ્ય નીસરણીના છેદલા પગથીયે આફઠ થઈ
 શકે છે. લાખોની કમાણી કરી શકાય તેવા અનેક પ્રકારના
 ઉદ્યોગો અને ઉદ્યોગોની બાબતોમાં પરદેશી પ્રજાઓની મોનો-
 પોલી રદ થઈ છે નાની-મોટી નોકરીઓની બાબતોમાં
 લાઈ-ભત્રીજ કે મામા-મસીયાઈ સગા સંબંધીઓ તરફનો
 પક્ષપાત (Nepotism) નષ્ટ થતાં બુદ્ધિ શક્તિ,
 પ્રમાણીકતા, લોક પ્રિયતા-સેવાભાવ વગેરે સદ્ગુણોના મુલ્યાંકત
 થવા લાગ્યા છે. રત્નો અને હીરા-માણુકની પરીક્ષા કરનારા
 બાહોશ ઝવેરીઓ, નિપુણ મુત્સદ્દીઓ અને જળરજસ્ત તંત્ર-
 વાહકો અને માનનીય પ્રજા સેવકોના હાથમાં દેશ-ભરના
 શાસન તંત્રની લગામ સુપ્રત કરવામાં આવી છે. પરદેશો
 સાથેના સંબંધો આંતર રાષ્ટ્રીય વ્યવહારો (Inter-national
 relations) ઉચ્ચ કક્ષામાં મુકાતા જાય છે. આપણા દેશ
 બાંધુઓ માટે પરદેશોના દ્વાર ખુલ્લા થતાં જાય છે-ભારત-
 વર્ષીય પ્રજાજનો ઉપરની અટકાયતો દૂર થતી જાય છે.
 પરદેશોમાં જઈને વસેલા આપણા દેશ બાંધવોના હક-અધિ-
 કારના રક્ષણ માટે તેમજ તેમના તરફના સહભાવ ભર્યા

વર્તન માટે આપણા દેશના રાજ્યતંત્રનાં ધુરા વાહકો તન-
તોડ પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.

આઝાદી અને સ્વરાજ્ય પ્રાપ્ત થતાં-ઉપર જણાવ્યા
મુજબ-દેશભરમાં દરેક બાબતનું વાતાવરણ અનુકૂળતા અને
સગવડ ભર્યું થઈ પડ્યું છે તેનો ધર્મ અને સમાજના
ઉત્કર્ષ માટે બને તેટલો લાભ લેવામાં આપણે ચતુર્કિંચિત
પણ બેદરકાર અને પ્રમાદગ્રસ્ત રહીશું તો ભવિષ્યની પ્રજા
આપણા ઉપર શીટકાર વરસાવશે.

સબળ આપણે પ્રાથમિક કેળવણીથી માંડીને તે ઉચ્ચ-
તમ કેળવણી સુધીના તેમજ તેના બુદ્ધ
આપણે સ્વતંત્ર બુદ્ધા પ્રત્યેક અંગો-જેવાકે વૈદ્યકીય-ઔદ્યો-
પણ સાર્વજ- ગીક-એન્જનીયરીંગ-એગ્રીકલચરલ સાર્ધન્સ
નીક હાઈસ્કુલો ટેકનીકલ-ઇલેક્ટ્રીક, મીલીટરી-પોલીસ-
અને કોલેજોની એકાઉન્ટન્સી, પત્રકારીત્વ વગેરે-અનેક
સ્થાપના ઉપ- ભીન્ન ભીન્ન વીષયોની ઉચ્ચતમ કેળવણીના
રાંત પરદેશ અભ્યાસ માટેની તમામ પ્રકારની અનુકૂળતા-
જતાં વિદ્યાર્થી- અને સગવડ-ઉત્સાહી વિદ્યાર્થી બંધુઓ
ઓને ફ્રી લોન- ત્યા જહેનોને ફ્રી સ્કોલરશીપો યાતો છેવટ
સ્કોલરશીપો લોન (ધીરાણ પટે જોઈતી નાણાની મદદ)
આપવાની ગોઠ આપીને કરી આપવી જોઈએ. આ માટે
વણ કરવી એક વગદાર પ્રબંધકારીણો કમીટી, સેવા
જોઈએ. મંડળના ભાઈઓમાંથી યોગ્ય પસંદગી
કરીને નીમવી. મોટા મોટા શહેરોમાં
આપણી સ્વતંત્ર હાઈસ્કુલો અને મુંબઈ-અમદાવાદ જેવા

કેન્દ્ર સ્થાનોમાં હાઈસ્કુલ ઉપરાંત-જુદા જુદા વિષયોની-સાર્વજનિક કોલેજો પણ સ્થાપવી અને તેમાં જૈનતર લાઈ-ઓને પણ દાખલ કરવા. આ પ્રકારની આપણી સંસ્થાઓમાં આપણે ફરજિયાત તેમજ ઐચ્છિક ધાર્મિક કેળવણી માટેનો યોગ્ય પ્રયત્ન કરી ધાર્મિક ઉદ્યોત અને પ્રચાર માટે ઘણું ઘણું કરી શકીએ. હાલમાં ચાલતી કેટલીક ખાનગી હાઈસ્કુલો તરફ નજર કરીએ તો જણાશે કે તેઓ પોતાના જ પગ-પર ઉભા રહેવા ઉપરાંત તેના માલીકોને ઘણી સારી કમાણી કરી આપે છે એટલે હાઈસ્કુલ માટે તો નાણાની જરૂરી-આત બાબતમાં બહુ વિચાર કરવાનો રહે નહિ અને તેથી કોલેજો માટે જ જોઈતા નાણા મેળવી લેવાના રહે.

કોલેજો માટે તેમજ બીજી બાબતો માટે જોઈતા નાણા માટેની યોજનાની ચર્ચા આગળ કરવામાં આવશે તે જો અમલમાં મુકી શકાય તો નાણા મેળવવાની ચીંતા પણ રહે નહિ.

ઉપર જણાવ્યા મુજબ દેશમાંજ રહીને તમામ પ્રકારની કેળવણીનો લાભ લેતા વિદ્યાર્થી બંધુઓને યોગ્ય રાહત આપવા ઉપરાંત જુદાજુદા વિષયોમાંજ જવલંત અને ઝળ-કતી કારકીર્દી ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓને ખાસ પસંદ કરીને તેમજ આગળ અભ્યાસ માટે સળગ ઇચ્છા ધરાવતાં સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓને પણ જુદાજુદા વિષયોના ખાસ અભ્યાસ માટે ઇંગ્લેન્ડ-અમેરિકા-જર્મની-જાપાન-રશીયા જેવા પરદેશોમાં લોન દ્વારા નાણાની પુરતી સગવડ કરી

આપીને અગરતો ક્રી સ્કોલરશીપો આપી મોકલવા. તેમની પાછળ ખર્ચાથેલ નાણાનો બદલો તેઓજ ભીન્નભીન્ન વિષયોના નિષ્ણાત બની પરદેશથી પાછા આવીને પુરેપુરા યોગ્ય સમયમાં વાળી આપશે; એટલું જ નહીં પણ તેઓ સમાજને અનેક રીતે મદદગાર અને ઉપયોગી થઈ પ્રડશે અને ભવિષ્યમાં આપણે ઉત્તરોત્તર આવા પરદેશ જતા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં વધારો કરી શકીશું તેમજ આગળ જતાં નાણા મેળવવાની આપણી ચિંતા ઘણી ઓછી થઈ જશે. આ પ્રશ્ન એટલો બધો મહત્વનો-ઉપયોગી-ઉત્તરોત્તર લાભકારક છે કે તેને હાથ ધરવામાં-આગળ ધપાવવામાં આપણે જરાપણ વિલંબ કરવો નેહએ નહિ. આ યોજનાથી પ્રતિવર્ષ શ્રેણીબદ્ધ નિષ્ણાતો ભીન્નભીન્ન વિષયોના વિશારદોની હારમાળા ઉભી કરી શકાશે.

લેખ વધારે લાંબો થઈ જવાની બીકે આ પ્રશ્નની વધારે ચર્ચા કરવાનું ઉચીત જણાતું નથી. ખાસ નવયુગના જમાનામાં તેની વધારે ચર્ચાની જરૂર પણ જણાતી નથી. આ પ્રશ્ન તાબડતોળ હાથ ધરવાથી સમાજનો ઉત્કર્ષ કેટલો ઝડપી વેગ ધારણ કરશે.-સમાજને તેથી કેટ કેટલા લાભોની પરંપરા સાંપડશે તે સૌકોઈ સહેલાઈથી સમજી શકે તેમ છે.

આ તબક્કે આપણે બંગાળ અને બિહારમાં વસતા આપણા સરાક-જાતિના હઝારો ધર્મબંધુ-સરાક જાતિનું ઓના ઉદ્ધાર માટેની પણ વિચારણા કરી ઉદ્ધાર કાર્ય લેવી નેહએ સરાક ભાઈઓને આપણા જન સમાજમાં યોગ્ય સ્થાન આપી તેમને તદ્દન

પશ્ચાત દશામાં દુઃખદ સ્થિતિમાંથી ઉગારી લેવા અને તેમને આગળ વધવા માટેની દરેક પ્રકારની અનુકુળતાઓ કરી આપવી તે આપણી મુખ્ય ફરજ થઈ પડે છે. સેવા મંડળો એ પોતાના સેવાભાવી ઉત્સાહી સભ્યોને તમામ આધને સાથે તેમના પ્રદેશમાં મોકલી તેમના ઉદ્ધાર માટેનું કાર્ય તાત્કાલીક હાથ ધરવું જોઈએ.

આઝાદી અને સ્વતંત્રતાની પ્રાપ્તિની સાથે સાથેજ દેશના

ભાગલા પડતાં-આપણા કેટલાક જૈન બંધુઓ

પાકીસ્તાન પાકીસ્તાન ના પ્રદેશમાં મુકાઈ ગયા છે

વિભાગમાં અને તે સાથે તેમની સ્થાવર-જંગમ

ફસાઈ ગયેલા મીલકત તેમજ આપણા દેવમંદીરો-ઉપા-

જૈન બંધુઓને શ્રયો વગેરે પણ પાકીસ્તાનના પ્રદેશમાં

તાત્કાલીક ફસાઈ ગયા છે તે બધાના રક્ષણ માટે

મદદ આપણે યોગ્ય પ્રબંધ વગર વિલંબે કરવો

જોઈએ. પાકીસ્તાન પ્રદેશમાં રહી આસા-

નીથી પોતાનો ધંધો-રોજગાર ચલાવવાનું, પોતાનું તેમજ

પોતાની સ્ત્રીઓ અને બાળકો તથા માલ મીલકતોનું રક્ષણ

કરવાનું તદ્દન અશક્ય લાગતું હોય અને તે કારણે હીઝરત

માટેની વિચારણા કરી રહ્યા હોય તેમને આપણે દરેક પ્રકારની

સહાય અને મદદ આપવી જોઈએ અને પાકીસ્તાનમાં જ

જેઓ રહી જવા માગતા હોય તેમના ઉપર કોઈપણ પ્રકાર

નો બુલમ ગુજરવામાં ન આવે તે માટે ત્યાંના સત્તાધીશો

ઉપર યોગ્ય દબાણ લાવવું જોઈએ.

વળી તાજેતરમાં જ ઉપસ્થિત થયેલ શ્રી કેશરીયાજી
 તીર્થના પ્રકરણ સંબંધમાં તેમજ અન્ય
તીર્થ રક્ષક તીર્થોને લગતા આપણા પરાપૂર્વના હક-
કમીટીની સત્તા અને અધિકાર ઉપર થતાં આક્રમણનો
સ્થાપના સામનો કરવા માટે આપણે સામુદાયીક
 બળનું સંગઠન કરી હિમતભેર લડત
 એવા ભેરશોરથી ઉપાડી લેવી જોઈએ કે જેથી આક્રમણ-
 કારી રાજ્યસત્તાને પણ નમતું આપવું પડે અને શુદ્ધ
 ન્યાય તોળવાની ફરજ પડે. ભારતવર્ષના સમસ્ત જૈન
 સંઘનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની
 પેઢીએ અને શ્રીમતી જૈનકોન્કરન્સે કાયમી તીર્થ રક્ષક
 કમીટીની સ્થાપના કરવી જોઈએ.

આપણે આમ કરવું જોઈએ અને તેમ કરવું જોઈએ
 આની જરૂર છે અને તેની જરૂર છે—સેવા મંડળો અને સેવા
 સદનો ઉભા કરવા જોઈએ—સેવાભાવી આગેવાનોએ ખડાર
 પડવું જોઈએ—વગેરે વગેરે અનેક અનુસંગીક બાબતોની
 લાંબાણથી ચર્ચા કરી પરન્તુ તે બધા કામ હાર પાડવા માટે
 લાખો રૂપૈયાની જરૂર પડશે તે કઈ રીતે મેળવવા તેનો
 ખાસ વિચાર કરવાની જરૂર છે. પુરતી આર્થિક મદદ માટેની
 વ્યવસ્થિત યોજના સીવાય એક ડગલું પણ ભરી શકાશે
 તેમ નથી. દરેક બાબતમાં ડગલે ને પગલે નાણાની
 પહેલી જરૂર છે

પરા પૂર્વથી ચાલ્યા આવતા ૩૬ રીત-રીવાજો અને
 રાહ-રશમોમાં ધરમુળના ફેરફારો કરી આપણે કેટલીક

રકમ બચાવી શકીએ, વળી દાન પ્રવાહનો દીશા બદલાતાં
 ધનિક દાનેશ્વરી ગ્રહસ્થો પાસેથી આપણે હાથ ધરવા
 માગતા મહાભારત કાર્યોની મહત્વતા-ઉપયોગિતા તેમજ
 તાત્કાલીક ફળદાયીતા સમજાવી મોટી રકમોના દાન પણ
 મેળવી શકીએ તથા લગ્ન સમારંભ જેવા ખુશાલીના પ્રસંગે
 નાની-મોટી રકમો ફરજિયાત જીવી કાઢવાની પ્રથા સમાજમાં
 ચાલુ કરાવી કંઈક સારી રકમ ઉભી કરી શકીએ પરંતુ
 તેટલાથી આપણી જોખી ભરાય તેમ નથી જ. શરૂઆતથી
 તમામ દિશામાં આપણું કામ વ્યવસ્થિત રીતે ચાલુ કરી
 દેવાની તમન્ના ધરાવતા હોઈએ તો તે માટે આપણને
 લાખો રૂપૈયાની જરૂર પડે તેમ છે તે કઈ રીતે મેળવવા ?

આપણા લાખો રૂપૈયાના ધર્મદા ફંડોના વહીવટ તરફ
 નજર કરીએ તો આપણને સ્પષ્ટ જણાય
 લાખોના ધર્મ- છે કે તેવા ફંડોના મોટા ભાગની રકમો
 ફાફંડોનો પાપ સરકારી લોનોમાં મ્યુનિસિપલ લોનોમાં
 મૂલક કાર્યોમાં બેન્કોમાં તેમજ યુદ્ધ પ્રસંગે ઉભી કરવામાં
 થતો ઉપયોગ આવેલી લોનો અને બીજી અનેક સંસ્થા-
 અને તેમાંથી જોમાં રોકવામાં આવેલી હોય છે. અને તે
 બચવા માટે બધા નાણાનો ઉપયોગ દાડગોળો કે શસ્ત્ર
 લે ફંડોમાંથી સરંભમ ખરીદવા પાછળ તેમજ બીજા
 સેવામંડળોને અનેક પ્રકારના આરંભ-સમારંભના પાપ-
 અપાવી મૂલક કાર્યોમાં કરવામાં આવ્યાનું સ્પષ્ટરીતે
 બોધતી લોન. જણાય છે અને જૈન ધર્મશાસના ફરમાન
 મુજબ મન, વચન અને કાયાથી કરીને કરા-

ચીને કે અનુમોદન કરીને પાપ કે પુણ્ય કર્મનો ખંધ થતો હોવાથી આવા ધર્મદા કંડોના માલીકો અને વહીવટ કરનારાઓ ઉપર જણાવ્યા મુજબ પાપ કાર્યોના મુખ્ય ભાગીદાર થાય છે તેની કોઈથી ના પાડી શકાય તેમ નથી. વળી ધર્મદા કંડોની મીલકતમાંથી ધીરવામાં આવતી રકમો ક્વચિત્ ખોટી થાય છે એટલે પાછી મેળવી શકાતી નથી. ખોડાઢોર-પાંજરાપોળ કે સાધારણ ખાતે ઘણી જગ્યાએ આવક કરતાં અર્થ ઘણું વધારે પડતું હોવાથી તે તે ખાતાઓ દેવદ્રવ્યો કે તેવા બીજા સદ્ગુણ ખાતાઓના હોરો રૂપયાના દેવાદાર બની જાય છે અને લાંબે ગાળે આ દેવું ભરપાઈ કરવાનું અશક્ય બની જાય છે. કહેવાતા દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય વગેરે સદ્ગુણ ખાતાઓના હોરો રૂપૈયા કદીપણ ઉપયોગમાં ન લેવાતા દરદાગીના અને કીમતી ઝવેરાતમાં તેમજ બીજા જણોમાં તથા રોકડ રકમમાં નિર્ઠક વજાર વ્યાજવા પડ્યા રહે છે અને તેના સંરક્ષણ માટે આપણે ભયા-આરબો અને પઠાણોને મોટા અર્થ રોકવા પડે છે. વહીવટદારો ક્વચિત્ તેનો અંગત ઉપયોગ કરે છે. દેવું ભરપાઈ કરવા તેઓ અશક્ત જણાતા લેણું ખોટું થાય છે. આવા ધર્મદા (religious and charitable) કંડોના નાણાની વ્યવસ્થા ખાખતમાં અનેક પ્રકારના ઉંડી વિચારણામાં લેવા યોગ્ય ક્રિસાઓ આગળ કરી શકાય. તાજેતરમાં જ શ્રી કેશરીયાજી તીર્થના ભંડારમાંથી રૂપૈયા પંદર લાખની મનસ્વી રીતે ઉદ્દેપુરના મહારાણાએ વ્યવસ્થા કરવા ધાર્યાનું આપણા જાણવામાં આવ્યું છે. આવા નાણા માટે લુટ-ચોરી કે

ઉચાપતનો ભય પણ માથે લટકતી તરવારની જેમ અનુભવો હોય છે. મોટા મોટા તીર્થોની કે મુંબઈ અમદાવાદ જેવા શહેરોના દેરાસરોનો વહીવટ કરતી પેઢીઓના હસ્તકના વહીવટ નીચે બુદ્ધાબુદ્ધા ખાતાના ધર્માદા ફંડોના ભંડોળોનો એકંદર સરવાળો તો કરોડો અને અબજો સુધી પહોંચે તેમ જણાય છે. આ બધું સુવ્યવસ્થીતરીતે અને અખંડપણે જળવાઈ રહે અને તેની વ્યવસ્થા કરતાં કોઈપણ પ્રકારના પાપખંધનમાં ફસાઈ જવું ન પડે અને દેવ દ્રવ્ય સુરક્ષીત રહે એ પ્રત્યેક સાચા જૈનની ભાવના હૃદયપૂર્વકની હોવી જોઈએ. એ ખાસ મુદ્દાની અને ઈષ્ટ વસ્તુ છે. દેવદ્રવ્યના સંરક્ષણ અને સદ્ઉપયોગનો પ્રશ્ન સર્વગ્રાહી અને અનેક દેશીય નજરથી ઉંડી વિચારણા માગી રહેલ છે.

ઉપરોક્ત મુદ્દાની અને ઈષ્ટ વસ્તુને ખરાબર ખ્યાલમાં રાખીને જ વિનમ્ર ભાવે સુચન કરવાનું કે ધર્માદા ફંડોના નાણાની સંપૂર્ણ સહીસલામતી માટેની પુરતી જોગવાઈ રાખીને આવા ભંડોળોમાંથી એકોના વ્યાજના દરે જરૂર પુરતી લોન લેવાની વ્યવસ્થા સેવામંડળોના મુખ્ય આગેવાનો બનતી તજવીજથી અને બનતી તાકીદે કરી શકે તો ધર્મ અને સમાજના ઉત્કર્ષનું કાર્ય ઘણું સરલ અને સુતર થઈ પડે. પ્રથમ દરજ્જે આવા મોટા મોટા ભંડોળોના ટ્રસ્ટીઓને સેવા મંડળોના અગ્રગણ્ય સભ્યો બનાવવા જોઈએ. વળી આ રીતે લોનથી મેળવેલા નાણાનો ઉપયોગ ખાસ કરીને દેશમાં રહીને ઉચ્ચ કક્ષાનો અભ્યાસ કરતા તેમજ પરદેશ જવા માગતા વિદ્યાર્થીઓને લોન સ્કોલરશીપો

આપવામાં તથા નિરૂપી બંધુઓને ધંધે વળગાડવા માટે જરૂર પુરતી લેાન આપવામાં તથા સુરક્ષીત દેખરેખ નીચે સસ્તા ભાડાની ચાલીઓ ઉભી કરવામાં તેમજ યોગ્ય વિચારણાપૂર્વક ખીજ જે કંઈક બાળતો નકી કરવામાં આવે તેવા કામમાંજ થવો જોઈએ. જેમને લેાન આપવામાં આવે તેમની પાસેથી લેખીત દસ્તાવેજ કરાવી લેવાનું તથા તેમના ખર્ચે તેમનો વીમો ઉતરાવી પોલીસી સેવા મંડળના કબજામાં રાખવાનું ધોરણ રાખવું તેમજ લેાનની વસુલાત માટે યોગ્ય પ્રબંધ કરવો. ૧ માર્ગ કંડોના નાણાં સેવા મંડળો મારફત આ રીતે લેાનથી ધીરવામાં આવશે તે વસુલ આપવા માટે તેવી લેાન લેનારનો શું બદકે તેની સાત પેઢી સુધીના વારસો આપણા જૈન સંઘના સામાન્ય વહીવટ મુજબ જવાબદાર રહેશે. આવી લેાનો કમે કમે વસુલ થતાં અન્ય બંધુઓને પાછી તે આપી શકાશે અને ઉત્તરોત્તર તેનો લાભ લેનારાઓની વૃદ્ધિ થતી જશે વળી આવી લેાન મેળવનારાઓ—તેના પ્રતાપે ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કરતાં લેાનના નાણા પુરેપુરા વસુલ આપવા ઉપરાંત સમાજ તરફ—તેના સેવા મંડળો તરફ અવારનવાર પોતાનો ઉદાર હાથ જરૂર લંબાવતા રહેશે. આવી લેાન—સ્કોલરશીપોની યોજનાની ચોક્કસ સરૂળતાનો પુરાવો શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના વાર્ષિક રીપોર્ટથી મળી રહે છે. મગના ઢગલામાંથી કોઈ કરકું નીકળે તો તેની પરવા કરવી નહીં.

આગળ જણાવી ગયા છીએ કે નાણા મેળવવાની મુશ્કેલી કરતાં માત્રા કાર્યકર્તાઓ મેળવવાની મુશીબત વધારે મોટી

છે છતાં પણ optimistic દૃષ્ટિએ સહેતુક આશા રાખીએ કે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ ખાસ કરીને કાળબળ આ બાબતમાં આપણને જરૂર મદદ કરશે. સેવા મંડળો અને સેવા સદનોની યોજનાને જેટલી ઝડપથી જેટલી વિશાળતાથી જેટલા સદ્ભાવથી આપણે અપનાવીશું. આગળ ધપાવીશું તેટલો સમાજનો ઉત્કર્ષ જલ્દી સાધી શકાશે અને તેટલા પ્રમાણમાં સમાજ સંખ્યાબળમાં તેમજ ગુણવત્તામાં અને અનેક પ્રકારની શક્તિઓની ખીલવાણી અને વૃદ્ધિમાં આગળ વધશે. વળી આવી સમર્થ અને શક્તિશાળી સમાજ આત્મ સંરક્ષણના તેમજ તીર્થો અને ધર્મસ્થળોના સંરક્ષણના કાર્યમાં વિશેષ સળંગ બનશે. દેવદ્રવ્યનું મહત્વનું વિશેષણ જીનપવયણ વૃદ્ધિકર—સાર્થક થશે. જૈન ધર્મનો સર્વત્ર અપૂર્વ ઉદ્યોત થશે અને જૈન શાસન જયવંતુ બનશે. શ્રી વીર પરમાત્માના સાચા વારસદાર તરીકેના આપણા ગૌરવમાં અણુધારી અકલ્પ્ય વૃદ્ધિ થશે. અન્ય ભાઈબંધ કોમો સાથેની આગે કૃત્ય માટેની આપણી હરીફાઈ દીપી નીકળશે.

नवहं कामये राज्यं न स्वर्गं न पुनर्भवम् । कामये दुःख
तप्ताना प्राणिनामार्ति नाशनम् श्लौकाधेनं प्रवक्ष्यामियदुक्तं
अन्य कोटिभिः । परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनं ॥
अहिंसा सत्यमस्तेयमकाम क्रोध लोभता । भूतप्रियहिते
हाच धर्मोऽयं सार्ववर्णिकः ॥

ઉપરોક્ત અમૂલ્ય સુત્રોને મુદ્રાલેખ સમાગણી—જીવનના

મુખ્ય આદર્શ તરીકે નજર સન્મુખ રાખી

સેવા મંડળોના સમાજના અગ્રેસર—બધુઓએ આ કપરા

કાર્ય કરે માટે કાર્યમાં અનેક પ્રકારની યાતનાઓ અને મુદ્રાલેખ સમા દુઃખોથી તપી રહેલ સ્વામિ ભાઈઓની અમુલ્ય મુનો યાતનાઓ અને દુઃખોનો નાશ કરવા માટે, પરોપકાર કરવા તેમજ સર્વ પ્રાણીઓનું પ્રિય અને હીત કરવા માટેની તીવ્ર ઈચ્છા રાખી પોતાના કાર્ય પ્રદેશમાં આગળ અને આગળ જ ધ્યાન જવું જોઈએ તે સિવાય સમાજનો ઉત્કર્ષ અશક્ય જ છે.

સમસ્ત ભારતવર્ષના ભાઈ-બહેનોની સાથે મળીને કરવામાં આવેલ સાઠ-સાઠ વરસોની ઉચ્ચતપશ્ચર્યા, પ્રખર આત્મભોગ, વિરલ ત્યાગ અપૂર્વ બલીદાન અને પારાવાર કષ્ટ અને યાતના સહનના પરીણામે સ્વરાજ્ય પ્રાપ્તિ પછી હવે આપણે સામાજિક ઉત્કર્ષ માટે સંપૂર્ણ જાગૃતિ પૂર્વક સૌ કોઈએ કટિબદ્ધ થવું જ જોઈએ અને સામાજિક સર્વાંગી વિકાસ માટે સર્વ દિશામાં અતુલ પ્રયાસ અને અધ્યાગ ઉદ્યમ કરવાનો આરંભ કરી દેવો જોઈએ.

સ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજકની દૃષ્ટિએ આ વિષયની લંગાણ ચર્ચા કરી છે છતાં પણ તે ત્રણે શ્રીરકાને એક સરખી રીતે લાગુ પડે છે એટલે ત્રણે શ્રીરકા સાથે મળીને સંયુક્ત સેવા મંડળો અને સેવાસદનોની વ્યવસ્થા કરે તો સંયુક્ત જૈન સમાજ માટે સોનાનો સૂરજ ઉગ્યા જેવું થાય-તીર્થો સંબંધીના અંદર-અંદરના ઝગડા એકદમ અટકી જાય અને તેના ઉપરના આક્રમણ પ્રસંગે મજબુત સંયુક્ત મોરચો ઉભો કરી શકાય. “મારું મારા બાપનું અને તારા માં

મારો ભાગ” જેવી હીન મનોદશાનો પ્રત્યેક વ્યક્તિએ ત્યાગ કરી ઉદાર ભાવપૂર્વક ન્યાય માર્ગનો જ આશ્રય લેવો જોઈએ. સંયુક્ત બળથી, સામુદાયીક સંગઠનપૂર્વક કાર્ય કરવાનો જમાનો આવી પહોંચ્યો છે-ઉત્તીર્ણ-જાત્ર તથા એવી હાકલ પૂર્વક નવયુગના ઘડીયાળા વાગી રહ્યા છે Now or never ના સૂત્રનું રહસ્ય સમજી, આજસ અને પ્રમાદ ખંખેરી નાંખી, યા હોમ કરીને ચઢો--ફેલો છે આગેની ઉદ્ઘોષણાપૂર્વક શિક્ષાપૂર્વકની આગેક્રુચનો પ્રારંભ વગર વિલંબે કરવો જોઈએ.

સૌને શાસન દેવ પ્રત્યેની શુદ્ધ હૃદય અને સદ્ભાવ
 પૂર્વકની પ્રાર્થના કે-સૌ ભાઈઓને-પ્રત્યેક
અંતીમ વ્યક્તિને શાસનદેવ સન્મંતિ આપે અને
પ્રાર્થના સમાજ પ્રત્યેની પોતાની ફરજો અને જવા-
 બદારીની સાચી સમજણ સાથે સમાજ
 પ્રત્યેનું રૂઢ અદા કરવા પુરતા ભાવના, શક્તિ અને બળ
 અર્પે એજ અભ્યર્થના.

યાત્રાળુ ભાઈઓને વિજ્ઞપ્તિ.

સમસ્ત દેશભરમાંથી આપણા પરમ પવિત્ર તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુંજયની યાત્રાર્થે આવનાર સર્વ યાત્રિક ભાઈઓને સવિનય વિદિતકરવાનું કે-તાજેતરમાં જ લોકમાન્ય સૌરાષ્ટ્ર સરકારનું એકમ થતાં, સમસ્ત શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનસંઘનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી શેઠ આણુંદજી કલ્યાણજીની પેઢીને પાલીતાણા દરબારને દરવર્ષે રૂ. ૬૦૦૦૦ ભરવા પડતા હતા તે સૌરાષ્ટ્ર સરકાર તરફથી માફ કરવામાં આવ્યાથી શ્રી સીદ્ધગિરિની યાત્રા કરવાનું ઘણુંજ સરલ અને સુગમ થઈ પડ્યું છે. વળી ખુદ પાલીતાણામાં આપણી જૈન ધર્મશાળાઓની સંખ્યા સારા પ્રમાણમાં હોવાથી તેમજ ભોજનશાળા વગેરેની સારી સગવડ હોવાથી આપણા યાત્રીક ભાઈઓ મોટી સંખ્યામાં યાત્રાનો લાભ પ્રતિવર્ષે લઈ રહ્યા છે તેઓ સૌ ભાઈઓને શ્રી ગોધા જૈનસંઘ તરફથી આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે-ઠેઠ પાલીતાણા સુધીનો ટ્રેનની સગવડ થતાં અને આ તરફની પંચતીર્થ યાત્રામાં ગોધાને પણ સ્થાન મળેલું હોવાથી ગોધાના પરમ શાસન પ્રભાવક શ્રી નવખંડા પાર્શ્વનાથજીની યાત્રાનો લાભ લેવા ચુકવું નહિ.

‘ગોધા-પાટણ ગામ ગંભીર’ થી શરૂ થતી કાવ્ય કૃતિમાં મુખ્યસ્થાન પ્રાપ્ત કરેલ ગોધા શહેર સારી વસ્તી ધરાવતું, અગ્રગણ્ય પ્રાચીન સમયના બંદરોમાંનું એક સુપ્રસિદ્ધ બંદર હતું. આપણા સુપ્રસિદ્ધ ન્યાય વિશારદ ન્યાયાચાર્ય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય મહારાજએ સં. ૧૭૧૭ માં ગોધામાં જ રહીને ‘સમુદ્ર-ઠંડાણ સંવાદ’ નામા ઘણુંજ રસીક, બોધપ્રદ, અર્થગાંભીર્ય અને પદ લાક્ષીત્યથી સૌ કોઈને આશ્ચર્યમુગ્ધ કરે તેવો રાસ ૧૭ ઢાળમાં બનાવેલો છે. આ ગોધા બંદર અમદાવાદ જીલ્લાના ગોધા તાલુકાનું મુખ્ય શહેર ગણાય છે. ખ્રીટીશ રાજ્ય અમલમાં બંદર તરીકે તેને બરાબર ખીલવવામાં નહિ આવ્યાથી તે દીવસે દીવસે પડતી દશામાં આવતું જાય છે. આમ છતાં પણ તેની પ્રાચીન જાહેરલાલીના કારણે તે મુખ્ય ત્રણ દેરાસરો બે જૈન ઉપાશ્રયો, અને બે જૈન ધર્મશાળાઓ ધરાવે છે અને અઘાપી પણ તે બધા સુવ્યવસ્થિત સ્થિતિમાં જળવાઈ રહ્યા છે.

ઉપરોક્ત ત્રણ દેરાસરો પૈકી શ્રી નવખંડાપાર્શ્વનાથનું છે. તે ઘણું વિશાળ, રમણીય અને સર્વ રીતે આકર્ષક છે. આ દેરાસરની વચ્ચે, શ્રી નવખંડાપાર્શ્વનાથજીનું પરમ આદહાદક અને વિશાળ રંગમંડપ સાથે લબ્ધ મંદીર આવેલું છે અને મુખ્ય દેરાસરની ચારે બાજુથી સુરક્ષીત કોઠાઓ સાથેના મજબુત બાંધણીના ગઢની અંદરના વિશાળ કમ્પાઉન્ડમાં ચારબાજુ ચાર દેરાસરો-શ્રી શાંતિનાથજી, શ્રી સુવિધિનાથજી, શ્રી ચૌમુખજી અને નેમિનાથજીના આવેલા છે. ગામમાંના બીજા બે દેરાસરોમાં એક શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું અને

શીળું શ્રી જીરાવળા પાર્શ્વનાથજીનું છે. સાધુ સાધ્વીઓ માટેના બે વિશાળ ઉપાશ્રયો છે. તેનું રીપેરીંગ કામ હાલમાં હાથ ધરવામાં આવેલ છે. અને ખાસ સાધ્વીજીઓ માટેના ઉપાશ્રયની આગળની જમીન મુખ્ય રાજ્યમાર્ગ ઉપરની મેળવી લેઈ કેટલુંક તદ્દન નવીન ખાંધકામ પાયામાંથી જ શરૂ કરવામાં આવેલ હોઈ તે એક લબ્ધ, વિશાળ અને અનેક રીતે ઉપયોગી થઈ પડે તેવું સુશોભીત મકાન તૈયાર થાય તેવી આશા રાખવામાં આવે છે.

ભાવનગરથી ફક્ત બાર માઈલને અંતરે આવેલ ગોધા સુધીની પાકી સડક હોવાથી, દીવસમાં ચાર વખત જતી-આવતી નીચમીત મોટર સર્વીસની અનુકુળતા હોવાથી યાત્રાળુ ભાઈઓ તેનો ઘણી સારી રીતે લાભ લઈ શકે છે. મોટરની ટીકીટના ફક્ત દસ આના રાખવામાં આવેલ છે. વળી યાત્રીક ખંધુઓ સુખ સમાધિપૂર્વક-શાંતિથી સેવા-પૂર્ણ-દર્શન અને યાત્રાનો સારી રીતે લાભ લેઈ શકે તે ગણતરીએ જરૂર પુરતી તમામ સગવડ ઉપરાંત શ્રી ગોધા જૈન સંઘ તરફથી એક વખત ભાતાની સગવડ પુરી પાડતું તલાટી ખાતું છેલ્લા વીસેક વરસથી શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે સુવ્યસ્થિત રીતે ચાલી રહેલ છે. નજીક નજીકમાં જ દેરાસર ઉપાશ્રય વગેરેની સર્વાંશે ઘણી સારી અનુકુળતા હોવાથી સાધુ-સાધ્વીઓનું ચોમાસું ભાગ્યે જ ખાલી જાય છે. ગોધાના હવા-પાણી પણ નિરોગી સુખાકારી અને આરોગ્ય વર્ધક ગણાય છે. શ્રી ગોધા જૈનસંઘનો વહીવટ શેઠ કાળા મીઠાના નામથી કરવામાં આવે છે. સંઘ

હસ્તકના જુદા જુદા ખાતાઓ પૈકી દેવ દ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય, જીવદયા વગેરે ખાતામાં સારો વધારો છે; પરંતુ સાધારણ ખાતામાં તેમજ પાંજરાપોળ ખાતામાં ઘણો ટોટો છે. વ્યાપાર રૌજગાર તદ્દન પડી લાંગવાથી કોઈ જાતનો વ્યાપારી લાભો પાંજરાપોળ ખાતે નથી. વસ્તીનો મ્હોટો ભાગ ધંધાર્થે પરદેશ ચાલ્યા જવાથી પાંજરાપોળ ખાતું જૈનભાઈઓને જ સંભાળવાનું રહે છે અને તે ખાતે છેલ્લા કેટલાક વરસોથી જુજ આવકના પ્રમાણમાં ખર્ચ ઘણો વધારે થતો હોવાથી દેવદ્રવ્યનું ઘણી મોટી રકમનું દહણું ખેંચાયે જાય છે અને પ્રતિ વર્ષ તેમાં વધારો થતો જાય છે એટલે સૌ ભાઈઓને આ ખર્ચે ખાતાઓ તરફ પોતાનો ઉદ્ધાર હાથ લાંબાવવા વિનંતિ છે.

ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિ આગળ કરી સૌ યાત્રાળુ ભાઈઓને ગોધાની યાત્રાનો લાભ લેવા ફરી આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરીએ છીએ:—માહે અકટોમ્બર સને ૧૯૪૯

વકોલ ન્યાલચંદ લક્ષ્મીચંદ શેઠ જીવણભાઈ ગોરધન
નાણાવટી માણેકચંદ કરમચંદ સંઘવી રાયચંદ લલ્લુભાઈ

શ્રી ગોધા જૈન સંઘના (મુખ્ય કાર્યવાહકો.)

સ્વ. શાંતમૂર્તિ શ્રી જયંતવિજયજી મહારાજકૃત

૧. વિહારવર્ણન.	૦-૧૨-૦
૨. આબુ ભાગ ૧લો ત્રીજી આવૃત્તિ ટૂંક સમયમાં બહાર પડશે.	
૩. આબુ ભાગ ૨જો, અપ્રાપ્ય	૫-૦-૦
૪. જાબુ ભાગ ૩જો અચલગઢ, આવૃત્તિ બીજી	૧-૮-૦
૫. આબુ ભાગ ૪થો (પ્રદક્ષિણા વર્ણન)	૨-૮-૦
૬. આબુ ભાગ ૫મો (પ્રદક્ષિણા લેખસંદોહ)	૫-૦-૦
૭. શંખેશ્વર મહાતીર્થ	૧-૬-૦
૮. ઉપરિયાલા તીર્થ	૦-૬-૦
૯. હમીરગઢ તીર્થ	૦-૬-૦
૧૦. સમેતશિખર તીર્થ	૦-૬-૦
૧૧. ચિત્રમય અચલગઢ (આલ્પમ)	૦-૮-૦
૧૨. શંખેશ્વર સ્તવનાવલિ	૦-૮-૦
૧૩. ચિત્રમય શંખેશ્વર (આલ્પમ)	૦-૬-૦

મુનિરાજ વિશાલવિજયજીકૃત

૧. દ્વાષષ્ટિમાર્ગનાસંગ્રહ (યંત્રયુક્ત)	૩-૦-૦
૨. સંસ્કૃત-પ્રાચીન-સ્તવન-સંદોહ આમા સંસ્કૃતનાં નાનાં પણ સુંદર ભાવપૂર્ણ ૩૭ પ્રાચીન સ્તવનોનો સંગ્રહ મુનિરાજશ્રીએ સંપાદિત કરેલ છે.	૦-૩-૦
૩. સુમાર્ષિતપદ્યરત્નાકર. ભાગ-૨-૩-૪ દરેકના કિં. રૂ. ૨-૦-૦ પાકું બાઈ-ડીગ	

જૈન આગમ, જૈન તત્ત્વજ્ઞાન, જૈન ન્યાય, જૈન
 વ્યાકરણ, જૈન સાહિત્ય, જન વિધિવિધાન,
 ક્રિયાકાંડ તથા પ્રકરણાદિ વિષયોનાં
 ગૂજરાતી, હિન્દી સંસ્કૃત, પ્રાકૃત
 તેમજ અંગ્રેજી ભાષાનાં
 પ્રાચીન-અર્વાચીન
 પુસ્તકો મેળવવાનું
 ઉત્તમ સ્થાન

શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગ્રંથ માળા

ગાંધીચોક, ભાવનગર (સૌરાષ્ટ્ર)

જૈન સાહિત્યના ગ્રંથો ઉપરાંત સામાન્ય
 સાહિત્યના ગ્રંથો પણ, માગણી મુજબ પૂરા
 પાડવામાં આવે છે.

આત્મિક વ્યાધિની સુધારણા નિમિત્તે આપના
ધર્મના સિદ્ધાન્ત શ્રેષ્ઠ છે એ વિષે મને કશીયે શંકા નથી
જેનધર્મના માર્ગદર્શનથી, એ ધર્મના અનુયાયી જે તે
મનુષ્યનું ચારિત્ર બને છે એ નિઃસંદેહ છે.

પ્રો. હર્મન જેકાબી.